

สารนิพนธ์

เรื่อง การศึกษารูปแบบตุ๊กตาไม้จากสุสานแห่งจิตวิญญาณชนเผ่าจารายของเวียดนาม

โดย

นางสาวณิชากานต์ ฮวยแหยม

รหัสนักศึกษา 05580726

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อสารนิพนธ์	การศึกษารูปแบบตุ๊กตาไม้จากสุสานแห่งจิตวิญญาณชนเผ่าจารายของเวียดนาม
ผู้เขียน	นางสาวณิชากานต์ ฮวยแหยม
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	อาจารย์นวัต เลิศแสวงกิจ
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่องการศึกษารูปแบบตุ๊กตาไม้จากสุสานแห่งจิตวิญญาณชนเผ่าจารายของเวียดนาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของตุ๊กตาไม้แกะสลักจากสุสานแห่งจิตวิญญาณที่สะท้อนแนวความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับโลกหลังความตายและสังคมวัฒนธรรมของคนในชนเผ่าจารายประเทศเวียดนาม รวมถึงศึกษาอิทธิพลจากภายนอกที่เข้ามา โดยศึกษาจากตุ๊กตาไม้โดยรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณ ซึ่งผู้จัดทำได้เดินทางไปเก็บข้อมูล ณ พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์เวียดนาม เมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของตุ๊กตาไม้โดยรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณ มีรูปแบบเป็นประติมากรรมไม้แกะสลักลอยตัว มีทั้งรูปคนที่บ่งบอกเพศชัดเจนโดยการแกะสลักรูปอวัยวะเพศ รวมไปถึงรูปสัตว์ต่าง ๆ รูปแบบตุ๊กตาไม้แกะสลักเหล่านี้สะท้อนให้เห็นสังคมชาวจารายว่าถูกควบคุมด้วยอำนาจลึกลับมีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสุสานให้กับบรรพบุรุษในโลกหลังความตาย และวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ โดยได้รับอิทธิพลจากจินตทางด้านศาสนาและความเชื่อ ส่วนด้านรูปแบบได้รับอิทธิพลจากอินโดนีเซีย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมผ่านงานศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คำสำคัญ: ตุ๊กตาไม้, จาราย, สุสาน

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่องการศึกษาารูปแบบตุ๊กตาไม้จากสุสานแห่งจิตวิญญาณชนเผ่าจารายของ
เวียดนาม เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

สารนิพนธ์ชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์นวัต
เลิศแสวงกิจ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุง
แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้า
ขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อน ๆ ที่คอยให้ความ
ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วง
ไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาด
ประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

ณิชากานต์ ฮวยแหยม

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญรูปภาพ.....	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการศึกษาวิจัย.....	3
1.4 วิธีการศึกษาวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไปของประเทศเวียดนาม.....	5-6
2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเวียดนาม	6-7
2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าจาราย	7-9
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศเวียดนามและชนเผ่าจาราย	10
3.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศเวียดนาม	10-14
3.1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์.....	10-11
3.1.2 ลักษณะประชากร.....	11-12
3.1.3 ลักษณะสังคมวัฒนธรรมและความเชื่อ.....	12-14
3.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชนเผ่าจาราย	14-17
3.2.1 ชื่อและภาษา	14-15

3.2.2	ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และประชากร.....	15
3.2.3	สังคมประเพณีและวัฒนธรรม.....	15-17
บทที่ 4	รูปแบบและคติความเชื่อตึกไม้แกะสลักรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณ.....	18
4.1	ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการฝังศพ.....	18-19
4.2	รูปแบบสุสานแห่งจิตวิญญาณ.....	20
4.2.1	ที่ตั้งของสุสานแห่งจิตวิญญาณในปัจจุบัน.....	17-21
4.2.2	รูปแบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม.....	21
4.2.3	รูปแบบของสุสานที่ได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบจากอินโดนีเซีย.....	21-23
4.3	รูปแบบตึกตาไม้แกะสลักรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณ.....	23
4.3.1	รูปแบบตึกตาไม้แกะสลักชนเผ่าจายาย.....	23-24
4.3.2	รูปแบบของตึกตาไม้ที่ได้รับอิทธิพลจากอินโดนีเซีย.....	24-25
4.3.3	เรื่องราวในงานแกะสลัก.....	25
4.4	ความหมายของลักษณะท่าทางและสัญลักษณ์ที่ปรากฏ (เฉพาะที่เป็นไม้แกะสลัก).....	26-27
4.4.1	ตึกตาไม้แกะสลักที่มีจำนวนทั้งหมด 27 ชิ้น.....	27-36
4.5	คติความเชื่อของตึกตาไม้ประดับสุสานแห่งจิตวิญญาณ.....	37
4.5.1	ศาสนาผี.....	37-38
4.5.2	ศาสนาวิญญาณบรรพบุรุษ.....	38
4.5.3	ศาสนาสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์.....	38-39
4.5.4	ศาสนาบุชารธรรมชาติ.....	39-40
4.5.5	การบูชาบรรพบุรุษ.....	40-42
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย.....	43
5.1	สรุป.....	43-44
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	44
	บรรณานุกรม.....	45-48
	ประวัติย่อผู้ศึกษา.....	49

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1	สุสานแห่งจิตวิญญาณจัดแสดงกลางแจ้งภายในพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา.....	26
ภาพที่ 2	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนเพศชาย	27
ภาพที่ 3	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนเพศหญิงตั้งครรรภ์	28
ภาพที่ 4	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนเพศหญิง	28
ภาพที่ 5	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนหญิงถือข้าวหลาม (Kralam)	29
ภาพที่ 6	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนเพศหญิงถือน้ำเต้าปุง	29
ภาพที่ 7	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนไม่ระบุเพศนั่งงอเข่า	30
ภาพที่ 8	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปไม่ระบุเพศถือกลอง	31
ภาพที่ 9	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนไม่ระบุเพศทำท่าทำนึ่งมอง	32
ภาพที่ 10	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปนกแร้ง.....	32
ภาพที่ 11	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปลิง.....	33
ภาพที่ 12	ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปสุนัข.....	33
ภาพที่ 13	ไม้แกะสลักรูปน้ำเต้าปุง	34
ภาพที่ 14	ไม้แกะสลักประดับหลังคาสุสานรูปวัฒนธรรมหินดาว	35
ภาพที่ 15	ไม้แกะสลักประดับหลังคาสุสานรูปคน	36

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศเวียดนามหรือสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ตั้งเรียงเป็นแนวยาวตามฝั่งตะวันตกของทะเลจีนใต้ โค้งตรงตอนบนคล้ายตัวอักษร "S" คดเคี้ยวไปมาตั้งแต่อ่าวตังเกี๋ย ผ่านทะเลจีนใต้ไปจนถึงอ่าวไทย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 331,210 ตารางกิโลเมตร เป็นผืนดิน 310,070 ตารางกิโลเมตร และผืนน้ำ 21,140 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ฝั่งตะวันตกเป็นแนวชายแดนยาวถึง 4,639 กิโลเมตร และทะเลชายฝั่งตะวันออกยาวประมาณ 3,444 กิโลเมตร (CIA The world Factbook, 2015) มีอาณาเขตติดต่อโดยรอบดังนี้ ทิศตะวันออกติดทะเลจีนใต้ และอ่าวตังเกี๋ย ทิศเหนือติดประเทศจีน ทิศตะวันตกติดประเทศลาวและกัมพูชา สามในสี่ของพื้นที่เป็นภูเขาและป่า ชาวเวียดนามมักจะเปรียบเทียบลักษณะประเทศของตนว่าเป็นหนึ่งไม้คานที่มีกระบุงข้าวแขวนอยู่ที่ปลายทั้งสองข้างเพราะพื้นที่ดินดอนสามเหลี่ยมลุ่มแม่น้ำแดงในเวียดนามเหนือ และพื้นที่ดินดอนสามเหลี่ยมลุ่มแม่น้ำโขงในเวียดนามใต้ซึ่งเชื่อมติดต่อกันด้วยเทือกเขาเงืองเซิน (Truong Son) ต่างเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของเวียดนาม

เวียดนามมีการผสมผสานด้านวัฒนธรรมจากหลากหลายชนชาติ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 432 เวียดนามตกอยู่ภายใต้อิทธิพลจากจีนนานกว่าพันปีจึงได้รับอิทธิพลทางด้านศาสนา ความเชื่อ ศิลปะ วิธีการดำรงชีวิต ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีความใกล้เคียงกับประเทศจีน เช่น ด้านสถาปัตยกรรม ด้านศิลปะ ตลอดจนลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ทั้งลัทธิขงจื้อที่ให้ความสำคัญต่อการนับถือบรรพบุรุษคำสอนของขงจื้อก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่ในเวียดนาม ทำให้ชาวเวียดนามให้ความสำคัญกับการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ลัทธิเต๋าที่สอนเรื่องความสมดุลของธรรมชาติ รวมไปถึงศาสนาพุทธนิกายมหายานที่สอนเรื่องกรรมดีและกรรมชั่ว (บุญญวัฒน์ จิตประคอง, 2555)

ชาวเวียดนามในสมัยโบราณดำรงอยู่ท่ามกลางความศรัทธาและความเชื่อ นับถือธรรมชาติ ผีสงฆ์ เทวดา อำนาจที่มองไม่เห็นทั้งหมด ปริศนาความลึกลับของจักรวาล สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ตลอดจนวิญญูณต่าง ๆ ความเชื่อดังกล่าวเรียกว่า "วิญญูณนิยม" ซึ่งเป็นที่พึ่งของคนส่วนใหญ่ในชุมชนนั้น ๆ นอกจากนี้ชาวเวียดนามยังเชื่อว่ามีเทพเจ้าประจำอยู่ทุกหนทุกแห่ง เช่น เทพแห่งแผ่นดิน น้ำ และภูเขา เป็นต้น ซึ่งเทพเหล่านี้จะเป็นผู้กำหนดและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทิศทางการตั้งบ้านเรือน เมือง สุสาน วัด ซึ่งจะกำหนดให้มีโชคดีหรือโชคร้ายต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ เห็นได้จาก

หมู่บ้านของคนเวียดนามจะมีสถานที่บูชาเล็ก ๆ ไว้บูชาเทพเจ้า วิญญาณทั้งดีและร้าย แต่ละหมู่บ้านก็จะมี "เจ้าที่" อาศัยอยู่ในวัด เรียกว่า "ดินห์ (Dinh)" ซึ่งจะคุ้มครองแต่ละหมู่บ้านด้วยเหตุนี้จึงทำให้ ชาวเวียดนามแต่ละครัวเรือนมีความสัมพันธ์กันภายในหมู่บ้านดีมาก และมักเป็นญาติพี่น้องตระกูลเดียวกัน (จงเจิง, 2556:46) แนวความคิดดังกล่าวทำให้ชาวเวียดนามนิยมบูชาบรรพบุรุษเห็นได้จากภายในบ้านของชาวเวียดนามจำนวนมากและภายในวัดทุกแห่ง จะพบแท่นบูชาบรรพบุรุษซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งการบูชาบรรพบุรุษของชาวเวียดนามนั้นยังคงมีความสำคัญทางสังคมและศีลธรรมอย่างสูงในสังคมเวียดนามมาจนถึงปัจจุบัน (บุญญวันต์ จิตประคอง, 2555)

ในปัจจุบันเวียดนามมีจำนวนประชากรประมาณ 97,040,334 คน ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์กิง (Kinh) หรือเวียด (Việt) เป็นกลุ่มที่มีจำนวนประชากรมากถึง 73.59 ล้านคน และมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอีก 54 เชื้อชาติ (Jesudas M.Athyal, 2015:339) สามารถจำแนกได้ 3 ตระกูลภาษาหลัก ได้แก่ ตระกูลออสโตรเอเชียียน (Austro-Asian) ตระกูลออสโตรนีเซียน (Austronesian) และตระกูลซิโน-ทิเบตัน (Sino-Tibetan) (DANG NGHIEM VAN, 1993:5) ซึ่งในประชากรเหล่านี้มีกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอาศัยอยู่ที่ราบสูงทางตอนเหนือของภาคกลางเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลออสโตรนีเซียน (Austronesian) อยู่ในกลุ่มภาษาย่อยคือ มาลาโย-โพลินีเซียน (Malayo-Polynesian) กลุ่มชาติพันธุ์นี้คือ ชนเผ่าจาราย (Jarai/Gia-rai/Chareay) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุดอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่สูงตอนกลางของเวียดนาม (Tây Nguyên) มีพื้นที่ติดกับประเทศกัมพูชา มีประชากรประมาณ 411,275 คน อาศัยอยู่กระจัดกระจาย ในจังหวัดจาราย (Gia Rai) มี 372,302 คน จังหวัดคอนตูม (Kon Tum) มี 20,606 คน และจังหวัดดักลัก (Đắk Lắk) มี 16,129 คน กลุ่มชาติพันธุ์นี้จัดอยู่ในกลุ่มภาษามาลาโย-โพลินีเซียน (Malayo-Polynesian) โดยชาวเวียดนามเรียกชาวเขาในภาคกลางว่า "ม้อย" ซึ่งแปลว่า "คนป่า" ชนเผ่าจารายนับถือผี (Animism) และมีความเชื่อเรื่องภูตผี เชื่อว่าทุกสิ่งมีอำนาจเหนือธรรมชาติ มีการปกครองแบบผู้หญิงเป็นใหญ่ในสังคมทุกบ้านจะมีแม่เป็นใหญ่ในบ้าน หญิงสาวจะมีสิทธิ์ในการเลือกคู่แต่งงานผ่านแม่สื่อ เมื่อแต่งงานแล้วผู้ชายจะต้องย้ายไปอยู่บ้านผู้หญิง (สุภฤกษ์ บุญทอง, 2555) มีระบบการให้ความสำคัญกับเพศแม่ ซึ่งเป็นผู้หญิงเจ้าของบ้าน ลูกจะใช้นามสกุลของแม่ (ฝ่าม ด๊ก เชียง.แปลโดย สิริวงษ์ หงสวรรค์, 2553) ชาวจารายให้ความสำคัญกับหัวหน้าหรือผู้นำหมู่บ้านเป็นอย่างมากเมื่อผู้นำหมู่บ้านเสียชีวิตลงจะมีการจัดทำพิธีศพอย่างยิ่งใหญ่ เนื่องจากในความเชื่อของชาวจาราย วิญญาณของผู้ตายจะเป็นจิตวิญญาณที่มีพลังพิเศษ เรียกว่า "Ma Lai" สังคมของชาวจารายถูกควบคุมด้วยอำนาจศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานศพ โดยมีสุสานแห่งจิตวิญญาณเป็นที่ประกอบพิธีกรรม แต่จะไม่อนุญาตให้คนที่ตายไม่ธรรมชาติ เช่น ฆ่าตัวตาย

ตายทั้งกลม ตายโหง เข้ามาอยู่ร่วมกับบรรพบุรุษในสุสานโดยเด็ดขาดแต่จะนำไปฝังไว้ที่ป่าช้า ใกล้หมู่บ้านแทน นอกจากนี้ชนเผ่านี้มีความน่าสนใจเนื่องจากพบ “ศิลปะพื้นบ้าน” (Folk art) ที่สะท้อนวิถีชีวิตดั้งเดิมของผู้คนในดินแดนอุษาคเนย์ ศิลปะพื้นบ้านที่น่าสนใจของเผ่าจารายคือ ตุ๊กตาไม้แกะสลักที่ตั้งเป็นรั้วโดยรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณ ตุ๊กตาไม้แกะสลักแต่ละตัวแสดงท่าทางที่ไม่ซ้ำกัน นอกจากความแปลกตาน่าสนใจแล้วหากมองให้ลึกซึ้งจึงพบว่าแต่ละตัวมีความเป็นมาที่น่าสนใจซ่อนอยู่ เคยมีคนกล่าวว่าชนเผ่าจารายจะมีการทำสุสานที่จุศพได้มากถึง 30 ศพ เพื่อยกย่องสรรเสริญบรรพบุรุษที่เป็นผู้นำและวีรบุรุษของหมู่บ้าน ตุ๊กตาทุกตัวสามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของชนเผ่าจาราย และอิทธิพลเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทั้งภายในและภายนอกที่เวียดนามได้รับ ปัจจุบันสุสานแห่งจิตวิญญาณถูกส่งมาประกอบชิ้นใหม่ และจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์ ที่เมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม (Trần Lê Túy-Phượng, 2015)

เมื่อพิจารณาตุ๊กตาไม้จากสุสานแห่งจิตวิญญาณชนเผ่าจารายแล้วพบว่ามีความน่าสนใจมากอีกทั้งยังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับชนเผ่าและกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศเวียดนามน้อยมาก บทความและเอกสารการวิเคราะห์ตุ๊กตาไม้และชนเผ่าหลากหลายชนเผ่าที่เวียดนามไม่ว่าจะเป็นเอกสารภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาเวียดนาม ล้วนหาอ่านยาก ซึ่งคนเวียดนามเองก็ยังไม่ค่อยมีผู้ทำการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษารูปแบบตุ๊กตาไม้จากสุสานแห่งจิตวิญญาณของชนเผ่าจารายในเวียดนาม เพื่อให้เห็นถึงศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนเวียดนามที่สะท้อนความเป็นเอเชียได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษารูปแบบของตุ๊กตาไม้แกะสลักที่อยู่โดยรอบของสุสานแห่งจิตวิญญาณของชนเผ่าจาราย

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวความคิดความเชื่อผ่านศิลปะพื้นบ้าน (Folk art) ของคนในชนเผ่าจาราย บริเวณที่ราบสูงตอนกลางของประเทศเวียดนาม

1.3 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

1.3.1 ศึกษาารูปแบบศิลปะและความหมายท่าทางของตุ๊กตาไม้ที่อยู่รอบสุสานชนเผ่าจารายประเทศเวียดนาม

1.3.2 ศึกษาความคิดความเชื่อผ่านศิลปะพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องในบริเวณกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าจารายประเทศเวียดนาม

1.4 วิธีการศึกษาวิจัย

1.4.1 ค้นคว้ารูปภาพและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตุ๊กตาไม้ที่ตั้งโดยรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณและชนเผ่าจาราย

1.4.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม คติความเชื่อดั้งเดิมของคนเวียดนาม

1.4.3 ศึกษารูปแบบศิลปะพื้นบ้านของชนเผ่าจารายประเทศเวียดนาม

1.4.4 สอบถามข้อมูลจากอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับศิลปะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

1.4.5 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของสุสานและความหมายของตุ๊กตาไม้รอบสุสาน ในรูปแบบศิลปะพื้นบ้านของชนเผ่าจารายประเทศเวียดนาม ทั้งเอกสารภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาเวียดนาม รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.4.6 วิเคราะห์ข้อมูลทางด้านทัศนศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏจากตุ๊กตาไม้แกะสลักผ่านความคิด ความเชื่อ รวมไปถึงสภาพความเป็นอยู่ของชนเผ่าจารายประเทศเวียดนาม

1.4.7 เรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

1.4.8 สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงที่มาและความหมายของตุ๊กตาไม้แกะสลักแต่ละตัวที่แสดงถึงความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนเวียดนาม

1.5.2 ทำให้ทราบถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของเวียดนาม

1.5.3 ทำให้ทราบถึงลัทธิความเชื่อดั้งเดิมของคนเวียดนามที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อดั้งเดิมของคนในทวีปเอเชีย

1.5.4 ทำให้ทราบถึงศิลปะพื้นบ้านดั้งเดิมที่ไม่ค่อยมีคนสนใจศึกษา

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไปของประเทศเวียดนาม

Jesudas M.Athyal (2015) เขียนหนังสือ "Religion in southeast asia" กล่าวถึง ศาสนา และประเพณีทางศาสนาของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่าง ๆ เช่น ประเทศบรูไน, พม่า, กัมพูชา, อินโดนีเซีย, ลาว, ทิมอร์เลสเต, มาเลเซีย, ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม ผู้แต่งเขียนส่งเสริมความเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีทางศาสนาที่สำคัญต่อชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เน้นข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับประเทศ วัฒนธรรมการปฏิบัติทางศาสนา ความหลากหลายของชาติพันธุ์และศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีรากเหง้าดั้งเดิมที่เหมือนกันคือการบูชาธรรมชาติ สัตว์ บรรพบุรุษ และกล่าวถึงประเด็นเจาะลึกเกี่ยวกับชาติพันธุ์เวียดนาม มีจำนวนประชากรประมาณ 97,040,334 คน ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ กิง (kinh) หรือเวียด (việt) เป็นกลุ่มที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดถึง 73.59 ล้านคนและมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอีก 54 เชื้อชาติ โดยกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จะอาศัยอยู่บริเวณที่ราบสูงของแต่ละภาคของประเทศเวียดนาม

DANG NGHIEM VAN (1993) เขียนหนังสือ "Ethnic minorities in vietnam" กล่าวถึง เวียดนามเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ถึง 54 กลุ่ม สามารถจำแนกได้ 3 ตระกูล ภาษา คือ 1) ตระกูลออสโตรเอเชีย (Austro-Asian) สามารถจำแนกตามกลุ่มภาษาย่อยได้ 5 กลุ่ม ดังนี้ 1.1) กลุ่ม Viet-Muong มี 4 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Việt (Kinh), Mường, Thổ และ Chút 1.2) กลุ่ม Mon-Khmer มี 21 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Khmer, Ba-na, Xơ Đăng, H'rê, Cờ Ho, Mnông, X'Tiêng, Khơ Mú, Bru, Cơ Tu, Giẻ Triêng, Tà Ôi, Mạ, Co, Chơ Ro, Xinh Mun, Kháng, Mảng, Brâu, Rơ Măm และƠ Đu 1.3) กลุ่ม Tay-Thai มี 8 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Tày, Thái, Nùng, Sán Chay, Giáy, Lao, Lự และBố Y 1.4) กลุ่ม Hmong-Dao มี 3 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Hmong, Dao และ Pà Thên 1.5) กลุ่ม Kadai มี 4 กลุ่มชาติพันธุ์คือ La Chí, Cờ Lao, La Ha และPu Pé 2) ตระกูลออสโตรนีเซียน (Austronesian) มีกลุ่มภาษาแยกย่อยอยู่ 1 กลุ่มคือ ภาษา Malayo-Polynesian ประกอบด้วย 5 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Gia Rai, Ê Đê, Chăm, Ra Glai และ Chu Ru 3) ตระกูลชิโน-ทิเบต (Shino-Tibetan) สามารถจำแนกตามกลุ่มภาษาย่อยได้ 2 กลุ่มคือ 3.1) กลุ่ม Han มี 3 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Hoa, Sán Diu และ Ngái 3.2) กลุ่ม Tibeto-Birman มี 6 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Hà Nhì, Phù Lá, La Hủ, Lô Lô, Cong และ Si La จากจำนวนของกลุ่มชาติพันธุ์และ

การจำแนกตามกลุ่มภาษา แสดงให้เห็นว่าเวียดนามเป็นอีกประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และภาษากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้กระจายตัวอาศัยอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ แต่ละกลุ่มมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเป็นของตนเอง

สถาบัน The Central Intelligence Agency (CIA) (2015) เขียนบทความผ่านเว็บไซต์ cia.gov เรื่อง “The world factbook : Vietnam” กล่าวถึง ข้อมูลทั่วไปของประเทศเวียดนาม ดังนี้ เวียดนามมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ตั้งเรียงเป็นแนวยาวตามฝั่งตะวันตกของทะเลจีนใต้ โค้งตรงตอนบนคล้ายตัวอักษร "S" คดเคี้ยวไปมาตั้งแต่อ่าวตังเกี๋ยผ่านทะเลจีนใต้ไปจนถึงอ่าวไทย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 331,210 ตารางกิโลเมตรเป็นผืนดิน 310,070 ตารางกิโลเมตร และผืนน้ำ 21,140 ตารางกิโลเมตร เวียดนามมีพื้นที่ฝั่งตะวันตกเป็นแนวชายแดนยาวถึง 4,639 กิโลเมตรและทะเลชายฝั่งตะวันออกเฉียงยาวประมาณ 3,444 กิโลเมตร ด้านประชากรและสังคม เวียดนามมีประชากร 97,040,334 (กรกฎาคม, 2561) ประกอบด้วย 54 กลุ่มชาติพันธุ์แบ่งตามภาษาที่ใช้ มีภาษาเวียดนามเป็นภาษาราชการรองลงมาเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส จีน และเขมร ส่วนกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามที่ราบสูงในภาคต่างๆจะใช้ภาษาตระกูล มอญ-เขมร และ มาลาโย-โพลินีเซียน นอกจากนี้ยังกล่าวถึง ศาสนา อัตราการเติบโตของประชากร อัตราการเกิด การตาย และอัตราการอพยพย้ายถิ่นของประชากร ด้านการเมืองการปกครอง ประเทศเวียดนามมีชื่อทางการว่า สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ มี 58 จังหวัด เมืองหลวงคือ เมืองฮานอย (Hà Nội) วันชาติคือวันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2488 ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์คือ นาย เหงวียน ฟู จง (Nguyen Phu Trong)

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเวียดนาม

จงเฉิง (2556) เรียบเรียงหนังสือ "ปรัชญาขงจื้อ กตัญญู ธรรมคู่ฟ้าดิน" กล่าวถึงธรรมะของท่านขงจื้อที่เน้นในเรื่องความกตัญญูและการรำลึกถึงบรรพชนเริ่มตั้งแต่กตัญญูภายในครอบครัวสายญาติของตนไปจนถึงความกตัญญูต่อกษัตริย์และชาติบ้านเมือง สูดยอดของการระลึกบุญคุณของบรรพบุรุษ บรรพสตรี หรือยอดคนผู้ทำความดีใส่ในสมัยโบราณก็คือ การสังสมคุณธรรม ทั้งนี้เพราะคุณธรรมต่าง ๆ นั้น เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพชน ท่านเหล่านั้นได้ร่วมกันคิดค้นคุณธรรมที่เป็นที่ยอมรับกันว่าดีแล้วใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันของสังคมจนกลายเป็นวิถีชีวิตเป็นวัฒนธรรมอันดีงามขึ้นมา การที่เราสืบสานคุณธรรม วัฒนธรรมที่บรรพชนคิดค้นมาหรือที่บรรพชนถือปฏิบัติมา ประพฤติในชีวิตประจำวันเท่ากับเป็นการรักษาชีวิตของบรรพชนไว้ให้เป็นอมตะ ที่จริงแล้วเราควรปฏิบัติต่อบรรพชนให้เหมือนกับว่าท่านยังมีชีวิตอยู่

บุญญวัฒน์ จิตประคอง (2555) เขียนบทความผ่านเว็บไซต์ thaiworld.org เรื่อง "อิทธิพลของลัทธิขงจื้อที่มีต่อสังคมเวียดนามก่อนยุคอาณานิคม กล่าวถึงลัทธิความเชื่อของจีนเข้ามา

มีอิทธิพลต่อสังคมเวียดนามเป็นอย่างมาก ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ ลัทธิความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลัทธิขงจื้อ และศาสนาอื่น ๆ ที่เวียดนามเลือกรับเข้ามา แล้วนำมาประยุกต์ปรับใช้ให้เข้ากับสังคมเวียดนามได้เป็นอย่างดี ลัทธิความเชื่อของคนเวียดนามในสมัยโบราณ ชาวเวียดนามดำรงอยู่ท่ามกลาง ความศรัทธาและความเชื่อ พวกเขาจะนับถือธรรมชาติ ผีसाง เทวดา อำนาจที่มองไม่เห็นทั้งหมด ปริศนาความลึกลับของจักรวาล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย วิทยุณณบรรพชน ตลอดจนวิทยุณณต่าง ๆ นอกจากนี้ชาวเวียดนามยังเชื่อว่ามีเทพเจ้าประจำอยู่ทุกหนทุกแห่ง เช่น เทพแห่งแผ่นดิน น้ำ และ ภูเขา เป็นต้น ซึ่งเทพเหล่านี้จะเป็นผู้กำหนดและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ ทิศทางการตั้งบ้านเรือน เมือง สุสาน วัด ซึ่งจะกำหนดให้มีโชคดีหรือโชคร้ายต่อครอบครัว ชุมชน และ ประเทศชาติ ซึ่งจะเห็นได้จากหมู่บ้านของคนเวียดนาม ซึ่งพวกเขาจะมีสถานที่บูชาเล็ก ๆ ไว้บูชา เทพเจ้า วิทยุณณทั้งดีและร้าย แต่ละหมู่บ้านก็จะมี "เจ้าที่" อาศัยอยู่ในวัด เรียกว่า "ดินห์ (Dinh)" ซึ่ง จะคุ้มครองแต่ละหมู่บ้าน การเผยแพร่ลัทธิขงจื้อจีนได้ขยายอิทธิพลเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.432 เวียดนาม ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลจากจีนนานกว่าพันปี ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุให้ชาวจีนได้นำเอาวิทยาการเทคนิค ต่าง ๆ คัมภีร์ทางศาสนา ปรัชญา และความรู้ทั่ว ๆ ไปเข้ามาเผยแพร่สู่สังคมเวียดนามแต่ ชาวเวียดนามก็รู้จักกลั่นกรองและซึมซับเอาสิ่งที่พิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของวัฒนธรรมจีนมาใช้ ซึ่ง ชาวเวียดนามได้เลือกรับและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสังคมเวียดนามด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวเวียดนาม แต่ละครัวเรือน มีความสัมพันธ์กันภายในหมู่บ้านดีมาก และมักเป็นญาติพี่น้องตระกูลเดียวกัน นอกจากนี้ ชาวเวียดนามยังบูชาบรรพบุรุษอีกด้วย จะเห็นได้จากภายในบ้านของชาวเวียดนามจำนวนมาก และภายในวัดทุกแห่งจะพบแท่นบูชาบรรพบุรุษซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงถึงความกตัญญูกตเวที ต่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งการบูชาบรรพบุรุษของชาวเวียดนามนั้นยังคงมีความสำคัญทางสังคม และ ศีลธรรมอย่างสูงในสังคมเวียดนาม

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าจาย

สุภฤกษ์ บุญทอง (2555) เรียบเรียงหนังสือ "ซินจ่าว เวียดนาม" กล่าวถึง เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ผู้คนในเวียดนาม ประชากรส่วนใหญ่ของเวียดนามเป็นชาวพื้นเมืองเรียกว่า ชาวเวียดนาม หรือกิง แต่ ความจริงชาวเวียดนามมีการผสมผสานชนเผ่าต่าง ๆ ทั้งเนื่องจากการอพยพไปมาและการรุกราน โดยเฉพาะจากจีน ในเขตที่สูงตอนกลางเป็นที่อยู่ของเผ่าจายและราเด มีการกล่าวถึงชนเผ่าจาย ว่าเป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีแม่เป็นใหญ่ในบ้าน หญิงสาวจะรับสินสอดในการเลือกคู่แต่งงานผ่านแม่ ลือ ส่วนชนเผ่าราเดเป็นครอบครัวใหญ่ มีฝ่ายหญิงเป็นใหญ่เช่นกัน

ฟ้าม ดึก เชียง.แปลโดย สิริวิรัช หงสวรรณ (2553) เขียนบทความวารสารเรื่อง "วัฒนธรรม เวียดนาม:วัฒนธรรมแห่งกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย" กล่าวถึง วัฒนธรรมเวียดนามแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบได้แก่ วัฒนธรรมภูเขา วัฒนธรรมที่ราบลุ่ม และวัฒนธรรมทะเล เวียดนามเป็นแหล่งรวม

ของภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายตระกูล เช่น ออสโตรเอเชียติก ออสโตรนีเซียน ไต-ไท (ไทกะไต) ทิเบต-พม่า เป็นต้น ชนเผ่าจาม และชนเผ่าเอเด จาราย รา-กลาย และจुरु ได้ร่วมมือกัน คิดค้นและสร้างภาษาตระกูลออสโตรนีเซียน มีระบบการให้ความสำคัญกับเพศแม่ ซึ่งผู้หญิงเป็นใหญ่ ในบ้าน ก่อนการแต่งงานต้องเป็นฝ่ายไปขอหมั้นผู้ชาย ลูกจะใช้นามสกุลของแม่ และอยู่ภายใน ความดูแลของครอบครัวฝ่ายหญิง ส่วนฝ่ายสามีจะเป็นสายนอกของตระกูล เมื่อสามีเสียชีวิตภรรยาจะทำหน้าที่ส่งสามีคืนให้แก่บรรพบุรุษของฝ่ายสามี

Trần Lê Túy-Phượng (2015) ได้เขียนบทความผ่านเว็บไซต์ dotcuoinon.com เรื่อง "Dân ca dân nhạc VN-Dân ca Gia Rai (Jrai)" กล่าวถึง วิถีชีวิตของชนเผ่าจาราย (Jarai) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุดอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่สูงตอนกลางของเวียดนาม (Tây Nguyên) มีพื้นที่ติดกับประเทศกัมพูชา มีประชากรประมาณ 411,275 คน อาศัยอยู่กระจัดกระจาย ในจังหวัดจาราย (Gia Rai) มี 372,302 คน จังหวัดคอนตูม (Kon Tum) มี 20,606 คน และจังหวัดดักลัก (Đắk Lắk) มี 16,129 คน กลุ่มชาติพันธุ์นี้จัดอยู่ในกลุ่มภาษามลายูโพลินีเซียน (Malayo-Polynesian) โดยชาวเวียดนามเรียกชาวเขาในภาคกลางว่า "ม้อย" ซึ่งแปลว่า "คนป่า" ชนเผ่าจารายนับถือผี (Animism) และมีความเชื่อเรื่องภูตผีเชื่อว่าทุกสิ่งมีอำนาจเหนือธรรมชาติ ชาวจารายให้ความสำคัญกับหัวหน้าหรือผู้นำหมู่บ้านเป็นอย่างมาก เมื่อผู้นำหมู่บ้านเสียชีวิตลงจะมีการจัดพิธีศพอย่างยิ่งใหญ่ เนื่องจากในความเชื่อของชาวจาราย วิญญาณของผู้ตายจะเป็นจิตวิญญาณที่มีพลังพิเศษ เรียกว่า "Ma Lai" สังคมของชาวจารายถูกควบคุมด้วยอำนาจศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานศพ โดยมีสุสานแห่งจิตวิญญาณเป็นที่ประกอบพิธีกรรม แต่จะไม่อนุญาตให้คนที่ตายไม่ธรรมชาติ เช่น ฆ่าตัวตาย ตายทั้งกลม ตายโหง เข้ามาอยู่ร่วมกับบรรพบุรุษในสุสานโดยเด็ดขาด แต่จะนำไปฝังไว้ที่ป่าช้าใกล้หมู่บ้านแทน ตึกตาไม้แกะสลักแต่ละตัวแสดงท่าทางที่ไม่ซ้ำกันถูกประดับไว้รอบสุสาน เคยมีคนกล่าวว่าชนเผ่าจารายจะมีการทำสุสานที่จุศพได้มากถึง 30 ศพ เพื่อยกย่องสรรเสริญบรรพบุรุษที่เป็นผู้นำและวีรบุรุษของหมู่บ้าน มีการจัดพิธีแห่ศพและเฉลิมฉลองมีดนตรีครื้นเครงเพื่อเป็นการให้เกียรติศพที่เป็นบรรพชน มีการฆ่าสัตว์เพื่อสังเวย และเซ่นไหว้อาหารเครื่องนุ่งห่ม ของใช้ต่างๆ เพื่อส่งให้ดวงวิญญาณได้รับจากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยทราบว่าเวียดนามมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นนอกเหนือจากกลุ่มชาติพันธุ์กิง (Kinh) หรือเวียดนาม (Việt) อีก 54 เชื้อชาติ โดยชาติพันธุ์เหล่านี้จะอาศัยอยู่บริเวณที่ราบสูงของแต่ละภาคของประเทศเวียดนาม ตามที่ Jesudas M.Athyal (2015) และ DANG NGHIEM VAN (1993) เขียนไว้ ซึ่งชนเผ่าจารายที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาจัดอยู่ในภาษาตระกูลออสโตรนีเซียน (Austronesian) มีกลุ่มภาษาย่อย 1 กลุ่มคือ มลายู-โพลินีเซียน (Malayo-Polynesian) DANG NGHIEM VAN (1993) เป็นชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุดอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่สูงตอนกลางของเวียดนาม (Tây Nguyên) นับถือผี (Animism) และมีความเชื่อเรื่องภูตผีเชื่อว่าทุกสิ่งมีอำนาจเหนือธรรมชาติ Trần Lê Túy-Phượng (2015)

มีระบบการให้ความสำคัญกับเพศแม่ ซึ่งผู้หญิงเป็นใหญ่ในบ้าน ดังที่ ฝาม ตึก เชียง.แปลโดย สิริวงษ์ หงสวรรณ (2553) และสุภฤกษ์ บุญทอง (2555) เขียนไว้ ส่วนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเวียดนามทำให้ทราบว่า ความเชื่อของคนเวียดนามส่วนใหญ่จะเป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศจีนเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.432 คือ ลัทธิขงจื้อ ชาวเวียดนามดำรงอยู่ท่ามกลางความศรัทธาและความเชื่อ พวกเขาจะนับถือธรรมชาติ ผีสง เทวดา อำนาจที่มองไม่เห็นทั้งหมด ปริศนาความลึกลับของจักรวาล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย วิญญาณบรรพชน ตลอดจนวิญญาณต่างๆ ซึ่งรายละเอียดต่างๆ สามารถนำไปวิเคราะห์ความคิดความเชื่อผ่านรูปแบบท่าทางของตุ๊กตาไม้แกะสลักโดยรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณของชนเผ่าจารายประเทศเวียดนามได้

อนึ่งการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของตุ๊กตาไม้แกะสลักยังไม่มีผู้ใดศึกษาถึงความคิดความเชื่อและวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยของเวียดนามผ่านศิลปะพื้นบ้านที่ปรากฏ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษา เรื่องการศึกษารูปแบบตุ๊กตาไม้จากสุสานแห่งจิตวิญญาณของชนเผ่าจารายในเวียดนาม เพื่อสร้างองค์ความรู้และขยายขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยของเวียดนามที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศเวียดนามและชนเผ่าจาย

3.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศเวียดนาม

ประเทศเวียดนามมีชื่ออย่างเป็นทางการคือ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (The Socialist Republic of Vietnam) เมืองหลวงปัจจุบันคือ เมืองฮานอย (Hanoi) กล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมต่างจากประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศเวียดนามตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีนนับพันปี พื้นทางฐานทางวัฒนธรรมจึงรับมาจากจีนโดยตรง ขณะที่ประเทศอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย ด้วยเหตุนี้ทำให้ประเทศเวียดนามมีความโดดเด่นและน่าสนใจ

3.1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ประเทศเวียดนามตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 331,210 ตารางกิโลเมตรเป็นผืนดิน 310,070 ตารางกิโลเมตร และผืนน้ำ 21,140 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ฝั่งตะวันตกเป็นแนวชายแดนยาวถึง 4,639 กิโลเมตรและทะเลชายฝั่งตะวันออกเฉียงยาวประมาณ 3,444 กิโลเมตร (CIA The world Factbook, 2015) มีรูปร่างเป็นรูปตัวเอส (S) ลักษณะเป็นแนวยาวตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของคาบสมุทรอินโดจีน มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ทางตอนเหนือและใต้ ทิศเหนือติดกับสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มณฑลยูนนาน และกวางสี เป็นระยะทาง 1,600 กิโลเมตร ทิศตะวันออกติดกับอ่าวตังเกี๋ยและทะเลจีนใต้เป็นแนวยาวประมาณ 3,000 กิโลเมตร ทิศตะวันตกติดกับลาว เป็นระยะทาง 2,130 กิโลเมตร และติดกับทางใต้ของกัมพูชาเป็นระยะทาง 1,228 กิโลเมตร ส่วนทิศใต้มีอาณาเขตติดกับทะเลจีนใต้ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2556)

ภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีลักษณะเป็นแนวยาว โดยมีความยาวจากเหนือจรดใต้ 1,650 กิโลเมตร ขนานไปตามแนวยาวของคาบสมุทรอินโดจีน และมีหมู่เกาะเล็กๆ อีกนับพันเกาะตั้งแต่อ่าวตังเกี๋ยไปจนถึงอ่าวไทย เวียดนามลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่ 2 แห่งคือ ที่ราบลุ่มแม่น้ำแดงอยู่ทางตอนเหนือและที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงอยู่ทางตอนใต้ และตอนเหนือของประเทศมีที่ราบสูง มีภูเขาฟานซีปัง (Phan Xi Pan) เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในอินโดจีน มีความสูงถึง 3,143 เมตร (10,312 ฟุต) ตั้งอยู่ในจังหวัดหล่าวกาย (Lao Cai) ลักษณะที่กล่าวมาทำให้เวียดนามสามารถแบ่งเขตเป็น 3 ภาค ดังนี้

1) ภาคเหนือ มีภูมิประเทศประกอบด้วยภูเขาสูง มีแม่น้ำกุง (Cung) ซึ่งไหลไปบรรจบกับแม่น้ำแดง เกิดเป็นสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง (Red River Delta) ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก 2) ภาคกลาง ยังมีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่มากมาย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงซึ่งเต็มไปด้วยหินภูเขาไฟ หาดทราย เนินทราย และทะเลสาบ เป็นเขตพื้นที่ป่าไม้สำคัญที่สุดของเวียดนาม สภาพภูมิอากาศค่อนข้างร้อนตลอดปี และมีเพียง 2 ฤดูคือ ฤดูฝน (เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม) และฤดูแล้ง (เดือนตุลาคม-เมษายน) 3) ภาคใต้ มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง และมีที่ราบลุ่มสำคัญ คือ บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (Mekong River Delta) หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ก๊วลองซาง” (Cuu Long Giang) ซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกสำคัญขนาดใหญ่ที่สุดของเวียดนาม

สภาพภูมิอากาศเวียดนามเป็นเขตร้อนชื้น ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเปิดโล่ง รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดผ่านทะเลจีนใต้ทำให้มีโอกาส รับลมมรสุมและพายุหมุนเขตร้อน จึงมีฝนตกชุกในฤดูหนาวโดยฝนจะตกตลอดปี เนื่องจากได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีความชื้นประมาณร้อยละ 84 ตลอดปีและมีอุณหภูมิเฉลี่ยตั้งแต่ 5-37 องศาเซลเซียส ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีความแตกต่างด้านภูมิอากาศ อย่างมากระหว่างเวียดนามภาคเหนือและภาคใต้ เวียดนามทางตอนใต้ มีภูมิอากาศคล้ายแถบเส้นศูนย์สูตร มีอุณหภูมิเฉลี่ย 27-30 องศาเซลเซียส และมี 2 ฤดูคือ ฤดูฝน (เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม) และฤดูร้อน (เดือนพฤศจิกายน-เมษายน) เวียดนามทางตอนเหนือ มีอุณหภูมิแตกต่างกันอย่างมากระหว่างช่วงร้อนที่สุด และหนาวที่สุด โดยมี 4 ฤดูคือ ฤดูใบไม้ผลิ (เดือนมีนาคม-เมษายน) อุณหภูมิระหว่าง 17-23 องศาเซลเซียส ฤดูร้อน (เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม) อุณหภูมิระหว่าง 30 - 39 องศาเซลเซียส ฤดูใบไม้ร่วง (เดือนกันยายน-พฤศจิกายน) อุณหภูมิระหว่าง 23-28 องศาเซลเซียส ฤดูหนาว (เดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์) อุณหภูมิระหว่าง 7-16 องศาเซลเซียส (กรมส่งเสริมการส่งออกกระทรวงพาณิชย์, 2554)

เนื่องด้วยปัจจัยทางที่ตั้งภูมิศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เวียดนามมีสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนบ่อยครั้ง มักจะมีลมมรสุมฤดูร้อน พายุ และเกิดน้ำท่วม เป็นประจำ สิ่งนี้ทำให้บรรพบุรุษชาวเวียดนามในสมัยโบราณมีความเกรงกลัวต่อธรรมชาติ นำไปสู่การกราบไหว้ขอขมา และศรัทธาในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ วิญญาณนิยม ผี และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ จนทำให้มนุษย์เกิดความผูกพันกับธรรมชาติเกิดเป็นพิธีกรรมและปฏิบัติสืบต่อกันมา

3.1.2 ลักษณะประชากร

ในปี ค.ศ.2018 เวียดนามมีประชากรทั้งหมด จำนวน 95.5 ล้านคน ชาวเวียดนามมีสัญชาติเวียดนามมากกว่า ร้อยละ 86 เป็น เชื้อชาติกิง (Kinh) หรือเวียด (Viet) นอกนั้นเป็น

ชนกลุ่มอื่นๆ อีก 54 เชื้อชาติกระจายอยู่ตามเทือกเขาและที่ราบสูง (จารุวรรณ เจตเกษกิจ, 2555) สามารถจำแนกได้ 3 ตระกูลภาษาหลัก ได้แก่ 1) ตระกูลออสโตรเอเชียียน (Austro-Asian) สามารถจำแนกตามกลุ่มภาษาย่อยได้ 5 กลุ่ม คือ 1.1) กลุ่ม Viet-Muong มี 4 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Việt (Kinh), Mường, Thổ และ Chút 1.2) กลุ่ม Mon-Khmer มี 21 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Khmer, Ba-na, Xơ Đăng, Hrê, Cờ Ho, Mnông, Xơ Tiêng, Khơ Mú, Bru, Cơ Tu, Giẻ Triêng, Tà Ôi, Mạ, Co, Chơ Ro, Xinh Mun, Kháng, Mảng, Brâu, Rơ Măm และ O Đu 1.3) กลุ่ม Tay-Thai มี 8 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Tày, Thái, Nùng, Sán Chay, Giáy, Lao, Lự และ Bô Y 1.4) กลุ่ม Hmong-Dao มี 3 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Hmong, Dao และ Pà Thèn 1.5) กลุ่ม Kadai มี 4 กลุ่มชาติพันธุ์คือ La Chí, Cờ Lao, La Ha, Pu Péo 2) ตระกูลออสโตรนีเซียน (Austronesian) มีกลุ่มภาษาย่อย 1 กลุ่มคือ Malayo-Polynesian ประกอบด้วย 5 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Gia Rai, Ê Đê, Chăm, Ra Glai และ Chu Ru 3) ตระกูลซิน-ทิเบตัน สามารถจำแนกตามกลุ่มภาษาย่อยได้ 2 กลุ่มคือ 3.1) กลุ่ม Han มี 3 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Hoa, Sán Diu, Ngái 3.2) กลุ่ม Tibeto-Birman มี 6 กลุ่มชาติพันธุ์คือ Hà Nhì, Phù Lá, La Hủ, Lô Lô, Cong, Si La (DANG NGHIEM VAN, 1993:5)

3.1.3 ลักษณะสังคมวัฒนธรรมและความเชื่อ

เวียดนามนับเป็นประเทศหนึ่งในแถบคาบสมุทรอินโดจีนที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ยังคงสืบทอดมาถึงปัจจุบัน โดยที่เวียดนามมีความสัมพันธ์กับจีนเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.432 เวียดนามตกอยู่ภายใต้อิทธิพลจากจีนนานกว่าพันปี จึงทำให้ความเชื่อ ศิลปะวิถีการดำรงชีวิต ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของจีนมีอิทธิพลต่อ เวียดนามด้วย รวมทั้งลัทธิขงจื้อที่ให้ความสำคัญต่อการนับถือเช่นไหว้ บรรพบุรุษ ลัทธิเต๋าที่สอนเรื่องความสมดุลของธรรมชาติ รวมไปถึงศาสนาพุทธนิกายมหายานที่สอนเรื่องกรรมดีและกรรมชั่ว ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลคอมมิวนิสต์ของเวียดนามจะทำลายความเชื่อและศาสนาส่วนหนึ่งไปใน ช่วงปฏิวัติระบบการปกครอง แต่ปัจจุบันมีการผ่อนปรนมากขึ้น ชาวเวียดนามเชื่อว่าทุกหนทุกแห่งมีเทพเจ้าสถิตอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้าดิน เทพเจ้าน้ำหรือเทพเจ้าอื่น ๆ ดังนั้น นอกจากวัดในศาสนาพุทธ (จ้าว-Chua) ศาลาประชาคม (ดินห์-Dinh) หรือแท่นบูชาจักรพรรดิในอดีต (เดน-Den) ยังมีการตั้งแท่นบูชาเทพเจ้า (เหมียว-Mieu) กระจายอยู่โดยทั่วไป ประชาชนนิยมนำดอกไม้ธูป เทียน และผลไม้ มาสักการะบูชาในวันที่ 1 และ 15 ค่ำ นอกจากนี้เวียดนามยังคงรักษาวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างการจัดงานเทศกาลสำคัญทางศาสนาของเวียดนาม เช่น เต็ดเหวียนตัน แปลว่า “เทศกาลแห่งรุ่งอรุณแรกของปีที่ชาวบ้านนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า “เทศกาลเต็ด” เป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุด โดยจะเริ่มตั้งขึ้นหนึ่งสัปดาห์ก่อนจะถึงวันขึ้นปีใหม่ตามจันทรคติคือ อยู่ระหว่างปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือน

กุมภาพันธ์ ในวันขึ้น 15 ค่ำของวันที่ดวงอาทิตย์อยู่ไกลเส้นศูนย์สูตรมากที่สุด ในฤดูหนาว กับวันที่ กลางวันยาวเท่ากับกลางคืน ในฤดูใบไม้ผลิเทศกาลนี้เป็นการเฉลิมฉลองในภาพรวมทั้งหมดของความ เชื่อในเทพเจ้า ลัทธิเต๋า และขงจื้อ ศาสนาพุทธ รวมถึงการเคารพบรรพบุรุษ (The Office of the Board of Investment, 2553) แต่กระนั้นในบางส่วนของเขตเทือกเขาสูงของเวียดนามวัฒนธรรมจีน ยังแพร่เข้าไปไม่มาก ในเขตเหล่านี้จึงมีอารยธรรมตามแบบดั้งเดิมของตนเองคือยังไม่มีมารับศาสนา จากจีนเข้ามามากนัก ยังคงนับถือลัทธิความเชื่อพื้นเมืองคือ ศาสนาผี ซึ่งชาวเวียดนามส่วนใหญ่ไม่นับ ถือศาสนา แต่นับถือความเชื่อพื้นเมืองคือ วิญญาณนิยม (Animism) ถึงร้อยละ 80.8 ของประชากร ทั้งหมด วัฒนธรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ วัฒนธรรมที่ผู้หญิงมีอิทธิพลต่อสังคมเวียดนามมากกว่าที่ คนทั่วไปมักเข้าใจกันว่าเวียดนามอยู่ใต้อิทธิพลขงจื้อเช่นเดียวกับจีน จึงเป็นสังคมชายเป็นใหญ่ เหมือนกัน ในอดีตเวียดนามมีวีรสตรีคนสำคัญที่ถือว่าเป็นผู้พยายามปลดปล่อยเวียดนามจากจีนอย่าง น้อย 3 คนด้วยกันคือ “ท่านหญิงเจียว” (Bà Triệu) นักรบสตรีผู้ต่อต้านทหารจีน เมื่อ 200 กว่าปีก่อน คริสตกาล และ “สองท่านหญิงจิ้ง” (Hai Bà Trưng) ผู้นำกำลังเข้าขับไล่ทหารจีนที่ปกครองเวียดนาม ในปี ค.ศ. 40 แต่อีกไม่กี่ปีหลังจากนั้นจีนก็กลับมาปกครองอีกและปกครองต่อมายาวนาน นับพันปี วีรกรรมของท่านหญิงทั้งสามจึงได้รับการถ่ายทอดและส่งต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะ ภาพพิมพ์พื้นบ้านที่แสดงภาพสองท่านหญิงจิ้งซึ่งข้างขับไล่กองทัพทหารจีน ความสำคัญของผู้หญิงใน วัฒนธรรมเวียดนามยังแสดงให้เห็นใน “ลัทธิบูชาเจ้าแม่” (Đạo Mẫu) ลัทธิบูชาเจ้าแม่มีองค์ประกอบ ปลีกย่อยมากมาย และเกี่ยวข้องกับทหารเจ้าของชาวเวียดนามที่ได้รับการรื้อฟื้นมากขึ้นหลัง ประเทศเวียดนามผ่อนปรนเรื่องความเชื่อ แต่หลัก ๆ แล้วตัวแทนของลัทธิบูชาเจ้าแม่ที่สำคัญคือ เจ้าแม่ 3 องค์ ประกอบไปด้วยเจ้าแม่แห่งผืนฟ้า (Mẫu Thượng Thiên) เจ้าแม่แห่งขุนเขา (Mẫu Thượng Ngàn) และเจ้าแม่แห่งสายน้ำ (Mẫu Thoải) เจ้าแม่ทั้งสามมีอำนาจเหนือความเป็นไปของ ปรากฏการณ์และสรรพสิ่งสรรพชีวิตของดินแดนทั้งสาม ซึ่งครอบคลุมทุกส่วนของชีวิตมนุษย์และ โลก แทนบูชาที่มีรูปบูชาเจ้าแม่ทั้งสามถูกตั้งไว้ในศาลบูชาแทบทุกแห่งที่เวียดนาม ไม่ว่าจะ เป็น ศาลบูชาพระพุทธรูป ศาลบูชาบุคคลในตำนานที่กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (เช่น บุรพกษัตริย์บางพระองค์) หรือศาลบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ท้องถิ่นที่อาจจะไม่มีหุ่นแสดงตัวตนชัดเจน

การให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างสูงนี้ไม่ได้มีอยู่เฉพาะในตำนาน ประวัติศาสตร์ หรือความเชื่อ แต่ยังมีปรากฏในวัฒนธรรมการสืบทอดอำนาจการปกครอง แม้ในราชสำนักเวียดนาม เองก็เคยมีบันทึกทำนองดำเนินคดีเตียนของพระขงจื้อในราชสำนักเวียดนามว่า ในบางช่วงของ การเปลี่ยนแปลงราชบัลลังก์ แทนที่กษัตริย์พระองค์ใหม่จะสมรสกับพระชายาคนใหม่ กษัตริย์พระองค์ใหม่ที่บางครั้งเป็นพี่น้องของกษัตริย์พระองค์เดิมกลับสมรสกับพระราชินีของกษัตริย์

พระองค์เดิม แสดงว่าอำนาจของฝ่ายหญิงมีเหนือราชสำนักเสียจนฝ่ายชายต้องจำยอม และยังแสดงให้เห็นอีกว่าประเพณีลักษณะนี้อยู่นอกจารีตของขงจื้อเสียจนพระขงจื้อต้องวิจารณ์ ลัทธิขงจื้อจึงไม่ได้มีอิทธิพลเหนือราชสำนักเวียดนามอย่างเบ็ดเสร็จดังที่มักเข้าใจกัน

ความสำคัญของผู้หญิงแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานของวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนพื้นเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ให้ความสำคัญกับอำนาจและบทบาทของผู้หญิง เข้ากับวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ ที่เข้ามาในประเทศเวียดนามพร้อมอิทธิพลของวัฒนธรรมและอำนาจการปกครองของจีน รวมถึงการผสมผสานอำนาจของเพศหญิงและเพศชาย ความผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนความเป็นหญิงและชายในสังคมเวียดนาม แสดงถึงความเป็นสังคมพลเมืองโลกที่กล่าวได้ว่า ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการแลกเปลี่ยนค้าขาย ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการอยู่ร่วมกัน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการรุกรานอำนาจกันแล้วรับอิทธิพลของสังคมวัฒนธรรมที่มีอำนาจเหนือกว่า (Yukti Mukdawijitra, 2018)

3.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชนเผ่าจาราย

คนเวียดนามตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง ซึ่งเป็นแหล่งรวมของป่าและทะเลรวมทั้งเป็นจุดนัดพบของวัฒนธรรมในภูมิภาคและวัฒนธรรมโลก ดังนั้นคนเวียดนามจึงได้รับรู้วัฒนธรรมอันหลากหลายวัฒนธรรมและนำลักษณะวัฒนธรรมอื่นเพื่อมาปรับให้เข้ากับลักษณะของตัวเอง สามารถปรับตัวได้ง่ายมีความคล่องตัว ตลอดช่วงเวลาสหัสวรรษที่ 1 หลังคริสตกาล เมื่อมีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มชนในวัฒนธรรมจีน ชนเผ่าในที่ราบลุ่มส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนตามวัฒนธรรมจีนอย่างค่อยเป็นค่อยไป เรียกชนกลุ่มนี้ได้ว่า ชาวเวียดนามหรือกิง ส่วนชนเผ่าที่เหลือที่ยังคงอาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบสูงจึงไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ชนกลุ่มนี้ได้รับการสัมผัสวัฒนธรรมจีนอยู่บ้างไม่ได้รับอย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากมีการนำมาผสมผสานกับของเดิมของตน เฉกเช่นชนเผ่าที่ตั้งอยู่บนที่ราบสูงภาคกลาง คือ ชนเผ่าจาราย เป็นชนเผ่าที่ได้รับวัฒนธรรมจีนเรื่องของบรรพบุรุษมาผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมของตนเองคือความเชื่อในเรื่องวิญญาณและโลกหลังความตาย เมื่อนำแนวความคิดความเชื่อมารวมกัน จึงเกิดเป็นศิลปะพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณและการบูชาบรรพบุรุษขึ้น ซึ่งก็คือตุ๊กตาไม้แกะสลักรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณ ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

3.2.1 ชื่อและภาษา

จาราย (ภาษาอังกฤษ เขียนว่า Jarai/ภาษาเวียดนาม เขียนว่า Gia-rai/ภาษาเขมร เขียนว่า Chareay) มีความหมายว่า กลุ่มคนที่มาจากน้ำตก เป็นชนเผ่าหนึ่งในเวียดนามจัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน (Austronesian) กลุ่มภาษาย่อยคือ มาลาโย-

โพลีเนเซียน (Malayo-Polynesian) มีความเกี่ยวข้องกับภาษาจามของเวียดนามภาคกลางและกัมพูชา รวมไปถึงภาษาตระกูลเดียวกัน คือภาษาอินโดนีเซีย, มาเลเซีย, มาดากัสการ์, ฟิลิปปินส์และหมู่เกาะแปซิฟิกอื่น ๆ (ฮาวาย, นิวซีแลนด์, เกาะอีสเตอร์, ชามัว, กวมและฟิจิ)

3.2.2 ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และประชากร

ชนเผ่าจารายเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีประชากรมากที่สุดในภาคกลาง อาศัยอยู่ตามเขตที่ราบสูงภาคกลาง ภาษาเวียดนามเรียกที่ราบสูงภาคกลางว่า “Tây Nguyên” ส่วนภาษาอังกฤษเรียกว่า “Central Highland” พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา สภาพอากาศบนที่ราบสูงนั้นมีอุณหภูมิปกติมากกว่าบริเวณที่ลุ่มร้อนชื้นและที่ระดับความสูงที่สูงขึ้นอุณหภูมิจะลดลงต่ำกว่าจุดเยือกแข็ง ในหนึ่งปีแบ่งออกเป็นสองฤดูฤดูร้อนและฤดูฝน ธรรมชาติของทะเลจีนใต้สามารถพัดเข้าสู่ที่ราบสูงชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตนี้ มีประชากรประมาณ 411,275 คน อาศัยอยู่กระจัดกระจาย ในจังหวัดจาราย (Gia Rai) มี 372,302 คน จังหวัดคอนตูม (Kon Tum) มี 20,606 คน และจังหวัดดักลัก (Đắk Lắk) มี 16,129 คน 3 จังหวัดนี้ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบสูงภาคกลาง ซึ่งผู้อยู่อาศัยเป็นที่รู้จักในนามของชนเผ่าเดก้า (Degar) หรือเจ้าอาณานิคมอย่างฝรั่งเศสจะเรียกว่าพวก “มองตานนาต” (Montagnards) แปลว่า “ชาวภูเขา” (Jeffrey Hays, 2014) ส่วนชาวเวียดนามเองจะเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ม้อย” (Moi) แปลว่า “คนป่า” บางตำรากล่าวว่า ชนเผ่าจารายเป็นพวกเดียวกับชาวจาม บ้างก็กล่าวว่า ชนเผ่าจารายมีต้นกำเนิดมาจากคนมาเลเซียและอินโดนีเซีย ชาวจารายจึงมีสีผิวคล้ำมากกว่าชาวเวียดนามทางตอนเหนือแต่รูปร่างขนาดใกล้เคียงกันโดยเฉลี่ยส่วนสูงจะเท่าๆกันประมาณ 5 ฟุต 9 นิ้ว มีส่วนน้อยที่จะสูงกว่าหรือเตี้ยกว่านั้น

3.2.3 สังคมประเพณีและวัฒนธรรม

1) ที่อยู่อาศัย

หมู่บ้านถือเป็นสถานที่อยู่อาศัยเช่นเดียวกับชุมชนที่มีสภาพที่นำโดยผู้หญิงสูงอายุ สภามีหน้าที่ในการเลือกผู้นำหมู่บ้าน ตามธรรมเนียม สังคมดั้งเดิมของชนเผ่า ชาวจารายอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเล็กๆจำนวนประชากร 50-500 คนต่อหมู่บ้านถูกจัดวางเป็นรูปสี่เหลี่ยมมีอาคารพักอาศัยเดี่ยวหรืออาคารพักอาศัยส่วนกลาง (โรงเรือน) เป็นที่ตั้งของบ้านผู้นำหมู่บ้านหรือโรงสีข้าว เรือนทำจากไม้ไผ่ขึ้นมาจากพื้นดินหนึ่งเมตร ชาวจารายส่วนมากจะอาศัยอยู่ร่วมกันในเรือนยาวทำจากไม้ที่ทนทานและหลังคาเหล็ก เรือนมีการตกแต่งแบบดั้งเดิมรวมถึงม้านั่งและวัตถุในครัวที่ทำจากไม้และไม้ไผ่ แต่จะมีการแบ่งห้องกันเป็นสัดส่วนตามแต่ละครอบครัว และมีห้องครัวเพียงห้องเดียว ชาวจารายจึงอยู่ร่วมกันโดยอาศัยระบบพึ่งพาอาศัยกัน

2) อาชีพ

อาชีพหลักของชาวจารายคือการทำเกษตรกรรมจารายใช้เทคนิคง่าย ๆ ในการเกษตรเช่นการเผาการจอบการขุด การปลูกข้าวในที่สูง นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงควายเพื่อใช้ในพิธีศพ รวมไปถึงหมูและไก่ นอกจากนี้คนจารายส่วนมากนิยมเลี้ยงม้าและช้าง ล่าสัตว์ เก็บพืชและสมุนไพรในป่า ตกปลา พืชเศรษฐกิจที่ชาวเขาเผ่าจารายนิยมปลูกคือข้าวมันสำปะหลังและข้าวโพด ทั้งผู้หญิงและผู้ชายสามารถทำงานนอกบ้านได้เหมือนกัน ส่วนใหญ่ผู้ชายหาเงินโดยแบกพินจากป่าไปขายในจังหวัดใกล้เคียง

3) เครื่องแต่งกาย

ชาวจารายทั่วไปที่ไม่ได้มีชนชั้นทางสังคมจะแต่งตัวเรียบง่าย สำหรับผู้ชายมักจะใส่ผ้าขนาดเล็กและบางพาดเอวคล้ายผ้าขาวม้าที่มีแถบสีแดงและสีขาว พร้อมกับพกมีดพกขนาดเล็กเสียบไว้ที่มวยผม สำหรับผู้หญิงนิยมสวมชุดยาวที่มีชายกระโปรงแดงขาวกับเสื้อเชิ้ตสีครามเข้มและใส่เครื่องประดับเงิน เนื่องจากสภาพอากาศร้อน แต่ในสภาพอากาศหนาวเย็นจะนิยมนำผ้าผืนใหญ่พันรอบเอวหรือสวมเสื้อคลุม นอกจากนี้ชาวจารายยังนิยมการเจาะหูแบบคนป่าดั้งเดิม

4) ลักษณะสังคม ครอบครัวและเพศวิถี

ในสังคมดั้งเดิม (primitive society) ของชนชาวอุษาคเนย์ มี “ผู้หญิง” เป็นใหญ่ในสังคม ผู้หญิงที่เป็นใหญ่ในสังคมแบบนี้จะเป็นผู้ครอบครองความรู้ หรือศาสตร์บางอย่างที่ถูกสงวนไว้ให้เป็นความลับสำหรับผู้เป็นหัวหน้า และสายตระกูล ความรู้ที่เป็นความลับจึงกลายเป็น “อำนาจ” ของผู้หญิง เฉกเช่น ชุมชนทางสังคมของคนจารายมีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว ผู้หญิงเป็นใหญ่กว่าผู้ชาย มีหัวหน้าหรือผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้หญิง มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมโดยวัดระดับฐานะได้จากพิธีศพ หากมีการจัดพิธีศพอย่างยิ่งใหญ่แสดงว่าตระกูลนั้นมีอำนาจมีความมั่นคงร่ำรวย ลักษณะของครอบครัวเป็นรูปแบบครอบครัวขยาย กล่าวคือ ชาวจารายที่อยู่ในตระกูลเดียวกันจะอยู่รวมกันตั้งแต่ 10 - 20 คนโดยประมาณ ใช้วิธีพึ่งพาอาศัยกัน บทบาทเครือญาติและครอบครัวแตกต่างกันไปตามเผ่า กฎหมายจารีตประเพณีห้ามไม่ให้คนที่เป็นญาติแต่งงานกันโดยเด็ดขาดมักจะอยู่ในเผ่าเดียวกัน ผู้หญิงสามารถเป็นฝ่ายเลือกสามี และหากสามีเสียชีวิตภรรยาสามารถมีสิทธิ์แต่งงานกับพี่ชายได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าภรรยาเสียชีวิตสามีไม่สามารถแต่งงานกับพี่สะใภ้ได้ แต่ที่น่าสนใจคือสามีจะย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านของภรรยาเมื่อแต่งงานโดยไม่มีข้อยกเว้น (มักจะเป็นบ้านของแม่ฝ่ายหญิง) ครอบครัวของผู้หญิงจะเป็นฝ่ายจัดงานแต่งงาน

5) ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ศาสนาแบบดั้งเดิมของคนจารายคือ ศาสนาผีหรือศาสนาพื้นเมือง (Animism) พวกเขาเชื่อว่าวัตถุสถานที่และสิ่งมีชีวิตต่างมีวิญญาณ มีสององค์ประกอบหลัก คือ ความคิดที่ว่าคนจารายได้รับดาบศักดิ์สิทธิ์จากสวรรค์ซึ่งหมายถึง ภูมิปัญญาและรูปวิญญาณของราชาแห่งไฟน้ำและลม ผู้นำชนเผ่าไม่ได้เป็นตัวแทนทางการเมือง แต่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่ค่อนข้างมีอำนาจ คนจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่เชื่อในอิทธิพลที่มีต่อความลึกลับของธรรมชาติมนุษย์และจิตวิญญาณของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด คนจารายสามารถเชื่อมโยงวิญญาณกับธรรมชาติและมักจะทำพิธีบูชาขยันโดยใช้ควายเป็นสื่อกลางในการติดต่อเพื่อเช่นไหว้ดวงวิญญาณ คนจารายส่วนใหญ่ชอบเต้นรำทำเพลง พวกเขาเชื่อว่า วิญญาณอาศัยอยู่ในทุกสิ่งและสัตว์ต่าง ๆ เพื่อสังเวควิญญาณเหล่านี้ วิญญาณที่ได้รับการบูชามากที่สุดคือไฟและน้ำ เมื่อบุคคลเสียชีวิตจะมีการจัดงานศพ เริ่มแรกจะนำศพอาบน้ำ แต่งตัวใหม่และแห่ศพไปไว้ในสุสานเวลาที่ไว้ทุกข์ยาวนานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม เมื่อไว้ทุกข์เสร็จชาวบ้านก็จะร่วมกันทำพิธีศพโดยใช้ควาย อาหารเช่นไหว้และเครื่องนุ่งห่มมาเป็นเครื่องบูชาขยันให้แก่บรรพบุรุษ เนื่องจากมีความเชื่อเกี่ยวกับความว่าเป็นสื่อกลางที่จะนำดวงวิญญาณไปสู่โลกหลังความตายอีกความเชื่อหนึ่งคือ ควายเปรียบเสมือนต้นกำเนิดของมนุษย์จากตำนานน้ำเต้าปุงที่ผลน้ำเต้าต่างออกออกมาจากจุมกควาย ดังนั้นควายจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งการเกิดใหม่ในโลกหลังความตาย เมื่อทำพิธีศพแห่ด้วยวงดนตรีครั้นเครื่องเสร็จแล้วก็เชื่อว่าเป็นการตอบแทนพระคุณของบรรพบุรุษโดยสมบูรณ์แบบ ชาวจารายให้ความสำคัญกับพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย การสร้างสุสาน หรือการแห่ศพเป็นอย่างมากเนื่องจากเชื่อว่ามีโลกหลังความตาย (Henry Baudesson, 2014)

บทที่ 4

รูปแบบและคติความเชื่อตุ๊กไม้แกะสลักรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณ

เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมชาติและ “ ความตาย ” เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้แม้จะมีเงินมหาศาลก็ไม่อาจซื้อความตายได้ เมื่อความตายเป็นสิ่งที่ต้องเกิดกับทุกคน วัฒนธรรมความตายจึงปรากฏขึ้น และวัฒนธรรมความตายในที่นี้รวมไปถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความตายผนวกกับความเชื่อของคนในแต่ละกลุ่มคนบนโลกใบนี้จึงทำให้วัฒนธรรมความตายมักไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงและไม่สูญหายไปไหนเนื่องจากการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อตนเองทำพิธีกรรมให้บรรพบุรุษแล้ว ก็ต้องการให้ลูกหลานในรุ่นต่อไปทำเพื่อตนเองเช่นกันทำให้เกิดการสืบทอดกันต่อมา ความเชื่อเป็นแนวคิดทางวัฒนธรรม ศาสนา เชื้อชาติ และชนชั้น ที่แต่ละกลุ่มชนบอกเล่าสืบทอดกันมาไม่เหมือนกัน แต่ก็มีส่วนที่คล้ายกันหรือรับต่อกันไปมาคือ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ในโลกหลังความตาย

4.1 ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการฝังศพ

แนวคิดเรื่องพิธีกรรมการฝังศพนี้ มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาไว้ เช่น

- เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุমানราชชน, 2531:17-37) เสนอแนวคิดที่มนุษย์ในสมัยดึกดำบรรพ์ยังไม่เข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่างๆ และเชื่อว่าธรรมชาติมีอำนาจลึกลับสามารถทำร้ายคนได้ จึงส่งผลให้เกิดความกลัว โดยเฉพาะเมื่อเห็นคนในครอบครัวของตนเองตาย และไม่รู้สาเหตุของการตาย ก็ทำให้เกิดความกลัวเช่นกัน ซึ่งความกลัวนี้เองที่อาจเป็นสาเหตุให้เกิดพิธีกรรมการฝังศพขึ้นและประโยชน์อีกทางหนึ่ง คือเพื่อไม่ให้ศพถูกรบกวนจากสัตว์และซากศพที่เน่าเหม็นก็ไม่รบกวนคนที่ใช้ชีวิตอยู่ด้วย อีกทั้งการปลงศพนั้นยังเกิดขึ้นเพื่อแสดงความอาลัยรักต่อผู้ที่เสียชีวิต

- วรรณณี มุกปักษาเจริญ (2519) กล่าวว่า มนุษย์ฝังศพเนื่องจากกลัวความตายเพราะเชื่อว่าปีศาจและวิญญาณชั่วร้ายเป็นสาเหตุให้นอนหลับเป็นเวลายาวนาน สิ่งที่ทำได้ก็คือการฝังศพ ฝังปีศาจจึงเกิดพิธีกรรมการฝังศพขึ้นมา

- ชัยพร พิบูลศิริ (2512) สันนิษฐานว่า สถานที่ฝังศพแรกเริ่มของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มักพบในถ้ำหรือเพิงผานั้น เพื่อให้ศพอยู่ในที่ที่มีความปลอดภัยจากสิ่งต่างๆ และเชื่อว่าสถานที่ดังกล่าวเป็นที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นผิวโลกและใต้ดิน ดังนั้นจึงฝังศพไว้ในถ้ำเพื่อให้คนตายสามารถไปอยู่ในโลกอื่นได้ สำหรับแนวคิดของนักวิชาการชาวต่างชาตินั้น มีความแตกต่างกันออกไป เช่น อาร์เธอร์

แซกส์ เสนอว่า พิธีกรรมการฝังศพเป็นการแสดงออกถึงตัวตนและสถานภาพ ทางสังคมใน ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ของผู้ตาย

- ลิวอิส อาร์, บินฟอร์ด (Lewis R. Binford, 1972 : 225-235) เสนอแนวคิดที่ว่า พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายจะแตกต่างกันไปตามความซับซ้อนของสถานภาพทางสังคม รวมทั้งความผูกพันของผู้ตายกับสมาชิกคนอื่นๆ ในสังคมอีกด้วย

- จอห์น โอเช่ (John oShea, 1984 : 23-26) มีแนวคิดด้านสังคมในการศึกษาพิธีกรรมการฝังศพเช่นกัน แต่เน้นศึกษาถึงเรื่องการก่อตัวของแหล่งโบราณคดีด้วย เนื่องจากกระบวนการทับถมทางโบราณคดีนั้นอาจทำให้โครงสร้างของพิธีกรรมการฝังศพมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจึงต้องเข้าใจกระบวนการก่อตัวนี้เพื่อการวิเคราะห์พิธีกรรมการฝังศพที่สะท้อนโครงสร้างทางสังคมจะได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้นพบว่า พิธีกรรมการฝังศพนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากความกลัวในธรรมชาติ และความตาย อีกทั้งยังสะท้อนสถานภาพทางสังคมของผู้ตายในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใดต่อสังคมที่ตนเองอยู่อาศัยแสดงถึงความมีตัวตนของบุคคลคนนั้น และแสดงถึงความอาลัยต่อผู้ตายอีกด้วย (มุสตี รอดเจริญ, 2551:149-150)

ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์มนุษย์จัดการศพโดยให้นอนราบทั้งตัวตามธรรมชาติ ปล่อยให้ อากาศ ดิน หรือน้ำ ทำหน้าที่ชำระร่างกายอันไร้จิตวิญญาณให้สูญไป บ้างก็โยนให้แร้งกัดกินเป็นอาหาร ต่อมามนุษย์เริ่มมีอารยธรรมจึงมีการฝังศพแบบงอเข้าศพ (ศากุน บางกระ, 2558) การฝังดินแบบง่ายๆ และจุดลำไม้ไผ่ให้เป็นคานก่อนการฝังเพื่อการบูชาศพ (สุพจน์ ทองเนื้อขาว, 2558:157) เมื่อศาสนาและความเชื่อเริ่มเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้นจึงทำให้เกิดพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการตายพัฒนาหลากหลายรูปแบบ นับตั้งแต่การดอง เฝารมควัน ฝัง อาบน้ำยา หรือแม้แต่การกินทั้งแบบดิบๆ สุกๆ ท้ายสุดจะปล่อยให้เน่าทิ้งไปตามธรรมชาติโดยมีตัวแปรแห่งวิธีการอยู่ที่วัฒนธรรม เพศ สถานภาพ อายุ และสาเหตุแห่งการตาย (ติก แสนบุญ, 2562) ความเชื่อเรื่องโลกหลังความตายของมนุษย์ก็มีรายละเอียดแตกต่างกันไป บ้างก็ต้องมีของติดตัวไปด้วยเพื่อแสดงศักดิ์และตัวตน บ้างก็เชื่อว่าต้องมีเงินติดไปเพื่อเป็นค่าจ้างให้กับผู้นำพา หรือบ้างก็ไม่ต้องมีอะไรติดตัวปล่อยให้ถ้ากระดูกไหลไปตามแม่น้ำอันศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะวัฒนธรรมไหนหลังจากที่ตายไปแล้วคนที่ยังอยู่จะมีหน้าที่ปฏิบัติตามความเชื่อที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมของแต่ละชนกลุ่มที่เชื่อกันว่าการกระทำต่อคนที่ตายไปแล้วนี่จะเป็นสิ่งที่ดีสำหรับทั้ง “คนตาย” และ “คนเป็น” และเพื่อสืบทอดสิ่งสำคัญของบรรพบุรุษไว้ให้รุ่นลูกหลาน (ศากุน บางกระ, 2558)

4.2 รูปแบบสุสานแห่งจิตวิญญาณ

เมื่อวัฒนธรรมประเพณีได้รับการปรับเปลี่ยนพัฒนาและผสมผสานกับศิลปะทั้งที่เป็นภูมิปัญญาภายในและรับรูปแบบอื่นจากภายนอก ทำให้เกิดศิลปะงานช่างที่รองรับพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายที่มีพัฒนาการทางรูปแบบตามบริบทแวดล้อมดังเช่น ศิลปะงานช่างที่เกี่ยวกับโลกหลังความตายของกลุ่มชาติพันธุ์จายที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่สูงตอนกลางของเวียดนามเดิมมีความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยม ภูติผี ผีบรรพบุรุษ และเรื่องลี้ลับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ชนกลุ่มนี้จึงมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานศพ โดยมีสุสานแห่งจิตวิญญาณเป็นที่ประกอบพิธีกรรม แต่จะไม่อนุญาตให้ผู้ตายแบบไม่ปกติ เช่น ฆ่าตัวตาย คลอดลูกตาย ตายโหง เข้ามาอยู่ร่วมกับบรรพบุรุษในสุสานแห่งจิตวิญญาณแห่งนี้โดยเด็ดขาด แต่จะนำไปฝังไว้ที่ป่าช้าใกล้หมู่บ้านแทน (ติก แสนบุญ, 2562)

4.2.1 ที่ตั้งของสุสานแห่งจิตวิญญาณในปัจจุบัน

สุสานแห่งจิตวิญญาณฝีมือศิลปะงานช่างของชาวชนเผ่าจายรายไม่ได้ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านจายรายแต่สุสานถูกส่งมาประกอบขึ้นใหม่และจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์วิทยา (Vietnam Museum of Ethnology) เมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม ผู้วิจัยจึงเดินทางไปเก็บข้อมูลที่พิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์วิทยา เนื่องจากเอกสารและรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับตุ๊กตาไม้รอบสุสานแห่งจิตวิญญาณมีค่อนข้างน้อยจึงต้องเดินทางไปเก็บภาพสุสานและผลงานการแกะสลักตุ๊กตาไม้ของชาวจายรายโดยรอบสุสานด้วยตนเองที่ละชิ้น นอกจากนี้ยังได้ศึกษารายละเอียดของสุสาน รูปแบบของตุ๊กตาไม้แกะสลักรวมไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับชาติพันธุ์ต่างๆในเวียดนามที่จัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้

พิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์วิทยาของเวียดนาม ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2541 จัดแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 54 กลุ่ม และเน้นการนำเสนอเรื่องราวของทุกกลุ่มชาติพันธุ์แยกย่อยในประเทศ ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานมีวัตถุที่นำมาจัดแสดงกว่า 1,500 ชิ้น แบ่งส่วนการจัดแสดงออกเป็น 2 ส่วนทั้งภายในอาคารและกลางแจ้ง ทั้งนี้ นิทรรศการที่จัดแสดงภายในอาคาร ประกอบไปด้วย เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เครื่องแต่งกาย ภาพจำลองประเพณีพิธีกรรมตลอดจนรูปภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยจำแนกตามกลุ่มภาษาที่มีในเวียดนามทั้งสิ้น 5 กลุ่ม คือ 1) ออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic Language Family) 2) ไทย-กะได (Thai-Kadai Language Family) 3) ออสโตรนีเซียน (Austronesian Language Family) 4) ม้ง-เย้า (Mong-Yao Language Family) 5) ซิโน-ทิเบตัน (Sino-Tibetan Language Family) ส่วนกลางแจ้งนั้นจัดแสดงแบบจำลองบ้านขนาดจริงของกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม Tay กลุ่ม Yao กลุ่ม Viet และกลุ่ม Cham แสดงถึงความหลากหลายของสถาปัตยกรรม เช่น สุสานแห่งจิตวิญญาณของกลุ่มชาติพันธุ์ในเวียดนาม เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมสะท้อนให้เห็น

วิถีชีวิตและสังคมของชาวพื้นเมือง สมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ (พิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์วิทยา, 2541)

ชาวเวียดนามเรียกสุสานแห่งจิตวิญญาณว่า “โงย หล่า โหม่ (Ngôi nhà mỗ)” แปลว่า บ้านหลุมฝังศพ โดย “ngôi” เป็นคำลักษณะนามของบ้าน “ngôi nhà” หมายถึง บ้าน และ “mỗ” หมายถึง หลุมฝังศพ สุสานแห่งจิตวิญญาณถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2541 โดยชายชาวจาราย 5 คน ในหมู่บ้านโมรงเงาะ (Mrông ngọ) อำเภอจือปา (Chư Pa) จังหวัดจาราย (Gia Rai)

4.2.2 รูปแบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม

สุสานมีรูปแบบโครงสร้างและการจัดสร้างที่มีความเรียบง่าย มีลักษณะเป็นอาคารทรงโรง ผนังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ความสูงประมาณ 2.25 เมตร ก่อสร้างบนฐานที่มีความกว้างประมาณ 3 เมตร และ ยาวประมาณ 8.25 เมตร วัสดุที่ใช้ก่อสร้างทำจากต้นไม้ในป่ามี ไม้หอม, ไม้ที่มีเปลือกสีแดง, ไม้ซุงหรือไม้ใหญ่ (Hoàng Thị Hồng Gấm, 2019) ไม้ไผ่ และเกอวัลย์ เป็นต้น สำหรับห้องภายในหลังคาอยู่จุดกึ่งกลางของสุสาน มีความสูงประมาณ 3.5 เมตร ขนาดของสุสานไม่ใหญ่มาก เพราะต้องคงรูปแบบของความเป็นสุสานเอาไว้ สามารถบรรจุศพได้ประมาณ 30 ศพ พร้อมกับข้างในมีของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เขียวอก, งานขาม, ขวด, ถ้วยและ เครื่องมือล่าสัตว์ ซึ่งมีไว้สำหรับคนตาย สันนิษฐานว่าบรรจุไว้เพื่อให้คนที่ตายไปแล้วได้ใช้ อีกทั้งยังล้อมรอบด้วยท่อนไม้ทั้ง 4 ทิศ เป็นลักษณะรั้วของบ้าน มีประตูเข้าออกทางทิศตะวันออก บริเวณโดยรอบและด้านหลังมีต้นไม้ร่มรื่น ผู้ศึกษาได้สังเกตว่า ส่วนใหญ่เป็นต้นกล้วย หลังคาเป็นทรงจั่วกับปั้นหยาคลุมไว้ หลังคาประกอบขึ้นเป็นโครงด้วยแผ่นไม้จากนั้นปูด้วยแผ่นไม้ไผ่ตกแต่งด้วยภาพวาดสีแดงเป็นลวดลายสัญลักษณ์ต่างๆที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตตั้งแต่การกำเนิดจนถึงแก่ความตาย และความเชื่อ เช่น รูปดอกไม้ ต้นไม้ สายน้ำ เป็นต้น ส่วนหลังคาสุสานมีไม้แกะสลักลายฉลุ เป็นการแกะสลักเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อตำนานพระยาแถนและตำนานการเกิดของมนุษย์ (Tran Ngoc Thu Hang, 2005)

4.2.3 รูปแบบของสุสานที่ได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบจากอินโดนีเซีย

เมืองมากัสซาร์ หัวเมืองใหญ่ของเกาะสุลาเวสีตอนใต้บนเกาะแห่งนี้ มีผู้คนอาศัยอยู่กว่า 1 ล้านคน และเกือบครึ่ง เป็นชาวโตราจา หนึ่งในชนเผ่าพื้นเมืองบนคาบสมุทรมลายู ชนเผ่าโตราจาเป็น กลุ่มชาติพันธุ์ที่จัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน กลุ่มมาลาโยโพลีนีเซียน เช่นเดียวกับชาวจาราย ชาวโตราจาเชื่อว่าแรกเริ่มเดิมทีพวกเขาคือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากวัฒนธรรมดงเซินในประเทศเวียดนามมาทางประเทศฟิลิปปินส์ ตั้งแต่อดีตพวกเขาเดินทางด้วยเรือเพื่อแสวงหาแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์เป็นเหมือนสวรรค์ตามความเชื่อดั้งเดิม ก่อนจะปักหลักตั้งรกรากในแถบหมู่เกาะทะเลใต้ทั้งในชวา กาลิมันตัน และสุราเวสี อยู่ในพื้นที่นี้มาหลายชั่วอายุคนตั้งแต่ก่อน

คริสต์ศตวรรษที่ 20 และดำรงรักษาอารยธรรมมาได้จนถึงทุกวันนี้ปัจจุบัน ในแต่ละท้องถิ่นจะเรียกชื่อตนเองต่างกันออกไป อย่างที่เกาะชวาจะเรียกว่า ชาวบาตัก ในเกาะกาลิมันตันก็จะเรียกว่าชาวดาเยค แต่อย่างไรก็ตามการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมสามารถมองได้อีกกรณี คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เวียดนามเองก็ได้รับอิทธิพลจากทางฝั่งหมู่เกาะอย่างอินโดนีเซีย เช่นกัน เมื่อเป็นประเทศที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลเหมือนกัน การเดินทางติดต่อกันในสมัยนั้นก็ย่อมเดินทางโดยใช้เรือ ซึ่งการติดต่อกันนั้นก็ต้องมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกันเกิดขึ้น เห็นได้จากลักษณะทางพันธุกรรมภายนอกของคนเวียดนามในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีลักษณะรูปร่างพรรณานที่เหมือนกับคนในแถบประเทศอินโดนีเซียมากกว่าคนจีน อีกทั้งยังเหมือนกันในด้านตระกูลภาษา และความเชื่อเรื่อง ผีบรรพบุรุษ พิธีบูชาวิญญาณ สุสาน โลกหลังความตาย แสดงให้เห็นว่าในสมัยก่อนชาวเวียดนามมีการติดต่อและเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมกับภายนอก อิทธิพลที่เวียดนามได้รับจากภายนอกไม่ได้แค่รับลงมาจากทางตอนเหนือ (จีน) อย่างเดียวเหมือนที่เคยทราบมา แต่ยังมีการรับวัฒนธรรมย้อนกลับจากทางใต้ (อินโดนีเซีย) ขึ้นไปทางเหนือด้วย จึงสามารถสันนิษฐานได้ว่า มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมกันไปมาระหว่างเวียดนามและอินโดนีเซีย (ชาวจาม) ตระกูลภาษาออสโตรนีเซียนซึ่งแต่เดิมเป็นผู้บุกเบิกตั้งถิ่นฐานจุดเริ่มต้นจากบอร์เนียว ไปจนถึงเวียดนามได้ประมาณ 2,100 ถึง 1,900 ปีก่อนปัจจุบัน ประชากรชาวไตราจาส่วนใหญ่เปลี่ยนจากศาสนาเดิมคือ ศาสนาผี มานับถือศาสนาตามการเผยแพร่ของเจ้าจักรวรรดิในยุคล่าอาณานิคม แต่ก็ยังคงความเชื่อและวิถีปฏิบัติแบบดั้งเดิมเอาไว้ โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ชีวิต และเรื่องเกี่ยวกับความตาย เอกลักษณะสำคัญที่แสดงความเป็นชาวไตราจาก็คือ บ้านที่มีลักษณะโดดเด่น แปลกตา มีชื่อเรียกว่า บ้านตรงโกนัน (บ้านเก็บศพ) ใช้เป็นที่ตั้งศพเพื่อรอจัดพิธีศพ เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความผูกพันที่มีต่อบรรพบุรุษ รูปทรงหลังคาคล้ายเรือ เพราะมีความเชื่อว่าสมัยก่อนบรรพบุรุษย้ายมาจากพื้นที่แถบอินโดจีนมาจากทางเรือ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านคือ หลังคามีขนาดใหญ่เป็นมุมแหลมสองข้างเว้าตรงกลางลงมา ทำจากไม้ไผ่ด้วยวิธีดั้งเดิม ที่สร้างความแข็งแรงทนทานเป็นพิเศษ ตัวบ้านสร้างจากไม้ที่แข็งแรงมีลวดลายแกะสลัก เน้นสี ดำ แดง เหลือง มีความหมายมงคลตามความเชื่อ ภายในบ้านแบ่งเป็นสัดส่วนมีข้าวของเครื่องใช้ทุกอย่างเพื่อการอยู่อาศัยของผู้ที่ล่วงลับ (เหมือนภายในสุสานแห่งจิตวิญญาณ) ชีวิตหลังความตายถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของชาวไตราจา พวกเขาเชื่อว่า ควายเป็นพาหนะพาผู้ล่วงลับไปสู่ดินแดนหลังความตาย การเชือดควายในพิธีบูชาวิญญาณ (ชนเผ่าจารายก็มีเหมือนกัน) ก็คือการส่งพาหนะสำคัญให้ผู้ล่วงลับได้ใกล้ชิดกับพระเจ้า ความยิ่งใหญ่ และระยะเวลาในการจัดงาน บ่งบอกถึงสถานะทางสังคมของผู้ตายและครอบครัวและยังมีความเชื่อว่า คนที่หมดลมหายใจเป็นเพียงคนป่วยเท่านั้นต้องทำพิธีศพเสร็จจึงจะยอมรับว่าผู้นั้นได้ล่วงลับไปแล้วจริงๆ

หลังจากศพผ่านการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวโตราจาแล้วก็จะเคลื่อนย้ายศพมาเก็บไว้ที่สุสานของตระกูลตามวิถีโบราณ มี 3 วิธี คือ นำไปตั้งไว้ในถ้ำ การเจาะถ้ำเพื่อสร้างโรงสำหรับเก็บศพ และการสร้างแท่นลอยเพื่อวางโลงศพไว้บนหน้าผาดังนั้นจึงแกะสลักหุ่นไม้ขนาดเท่ากับคนจริงขึ้นมาเรียกว่าเตา เตา โดยชาวโตราจาเชื่อว่า เป็นตัวแทนบรรพบุรุษที่คอยดูแลลูกหลานมาวางไว้ที่หน้าผาเพื่อเป็นเครื่องเตือนความจำของคนรุ่นหลังดีกว่ารูปถ่ายที่สามารถเลือกรางจางหายไปแต่ไม้แกะสลักเวลาผ่านไปเป็นร้อยปีก็ยังอยู่ ชาวโตราจานั้นไม่เคยเปลี่ยนรูปแบบการทำศพเลย และคงไว้ซึ่งรูปแบบเดิมทุกอย่างแม้กระทั่งในปัจจุบัน (สุวิมล จินะมูล, 2558)

4.3 รูปแบบตุ๊กตาไม้แกะสลักรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณ

มนุษย์ในโลกนี้ไม่ว่าจะเป็นจะเป็นกลุ่มชนที่ยังไม่มีอารยธรรมหรือกลุ่มชนที่มีอารยธรรมแล้วต่างก็ต้องมีศิลปะพื้นบ้านที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในกลุ่มชนนั้นๆ แต่ความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ศิลปะที่ออกมานั้นก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ยกตัวอย่างเช่น สุสานแห่งจิตวิญญาณของชนเผ่าจายายที่เป็นสถาปัตยกรรมของหมู่บ้านที่สะท้อนพื้นบ้านของชนเผ่าจายาย ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องเพศ และการสืบพันธุ์ เป็นต้น

4.3.1 รูปแบบตุ๊กตาไม้แกะสลักชนเผ่าจายาย

หลังจากที่ผู้ศึกษาได้ไปค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับตุ๊กตาไม้จากสถานที่จริงที่อย่างใกล้ชิดทีละชั้นพบว่า รูปแบบของตุ๊กตาไม้แกะสลักรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณของชนเผ่าจายายเป็นประติมากรรมประเภทการแกะสลักไม้เป็นภาพลอยตัว มีลักษณะเป็น 3 มิติ ชิ้นงานตั้งอยู่โดยอิสระไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดติดกับพื้นหลัง ผู้ชมสามารถชมผลงานได้รอบด้าน มีเพียงด้านล่างหรือด้านที่อยู่ติดกับพื้นหรือฐานของชิ้นงานเท่านั้นที่ไม่สามารถชมได้ มีรูปแบบประติมากรรมแบบกึ่งนามธรรม เป็นแบบที่อยู่กึ่งกลางระหว่างแบบเหมือนจริงกับแบบนามธรรม คือ มีการเลียนแบบธรรมชาติที่ไม่ได้เน้นความสมจริงไม่เน้นรายละเอียด แต่ผู้แกะสลักเน้นสื่อความหมายถ่ายทอดเรื่องราวผ่านผลงานและเน้นที่โครงสร้างรูปทรงของคนและสัตว์ชัดเจนแต่ก็มีความเรียบง่ายโดยตัดรายละเอียดออกเหลือแต่แก่นสำคัญ สัดส่วนไม่ค่อยถูกต้องตามหลักกายวิภาคมากนัก เนื่องจากใช้อุปกรณ์เครื่องมือในการแกะสลักแบบพื้นฐานที่ใช้กันเองในท้องถิ่น ไม่มีอุปกรณ์ เครื่องมือที่ทันสมัย และทำจากวัสดุเป็นไม้เนื้อแข็ง ผลงานจึงมีลักษณะพื้นบ้านประติมากรชาวจายายที่แกะสลักผลงานชิ้นนี้ ชาวจายายมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความเชื่อของตนเอง รูปแบบการแกะสลักไม้ทำออกมาตามคติความเชื่อ ความศรัทธาเนื่องจากชาวจายายมีความผูกพันกับธรรมชาติ และมีความเชื่อเกี่ยวเรื่องวิญญาณผีบรรพบุรุษ และโลกหลังความตาย เรื่องราวของตุ๊กตาไม้ที่แกะออกมาจึงมีความหมายแฝงถึงเรื่องราวของมนุษย์ที่

เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆและเรื่องราวของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ การเกิด วิถีชีวิต การตาย ไปจนถึงโลกอีกใบหลังจากที่ตายไปแล้ว

4.3.2 รูปแบบของตุ๊กตาไม้ที่ได้รับอิทธิพลจากอินโดนีเซีย

วัฒนธรรมที่มีตุ๊กตาไม้แกะสลักประดับสุสานที่มีลักษณะใกล้เคียงชนเผ่าจาราย พบที่ประเทศอินโดนีเซียบนเกาะบอร์เนียว หรือเกาะกาลิมันตัน(ฝั่งตะวันออก) คือ ชนเผ่าต้ายัค จัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน กลุ่มมาลาโยโพลีนีเซียน เช่นเดียวกับชนเผ่าจาราย ด้วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ใกล้เคียงกับประเทศฟิลิปปินส์ และเวียดนาม พวกเขาเกี่ยวข้องกับ ชาวจารายของเวียดนาม, ชาวบาคัก ทางตอนเหนือของเกาะสุมาตรา, ชาวโตรจาจา ทางเกาะสุราเวสี, ฟิลิปปินส์ และชนเผ่าต่าง ๆ จากติมอร์, เซเลเบส, สุมาตรา (Thomas J. Zumbroich, 2009:99-108) ทำให้มีวัฒนธรรมร่วมกันเกิดขึ้นมีความเชื่อพื้นเมืองดั้งเดิมคือวิญญาณนิยม เชื่อในเรื่องของผีบรรพบุรุษ และโลกหลังความตาย และมีพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายเหมือนกับชาวจาราย ชาวต้ายัคมีความอนุรักษนิยมอย่างสูงและแต่ละหมู่บ้านมีการจัดกลุ่มเป็นตระกูลที่ประกอบด้วยตระกูลต่าง ๆ ที่ยอมรับอำนาจของหัวหน้าคนเดียว (หัวหน้าหมู่บ้านเป็นเพศหญิงเช่นเดียวกับชาวจาราย) สมัยก่อนคนโบราณพื้นเมืองชาวต้ายัคมีการแกะสลักไม้เป็นรูปคนเอาไปนั่งใฝานาข้าวเพื่อไล่แมลงและนกอีกาเปรียบเสมือนหุ่นไล่กา ต่อมาคนเริ่มนับถือธรรมชาติเพราะเกิดจากความกลัว ชาวต้ายัคเริ่มนับถือต้นไม้เพราะเชื่อว่าในต้นไม้มีรุกขเทวดา นางไม้ หรือวิญญาณอยู่ในนั้น ต่อมาเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษอยู่ในต้นไม้จึงนิยมนำไม้มาแกะสลักเป็นรูปแทนบรรพบุรุษที่ล่วงลับ วิญญาณของแต่ละบุคคลได้รับมรดกมาจากบรรพบุรุษ งานแกะสลักไม้ที่ทำจากไม้เป็นเสมือนวิญญาณแห่งความตาย รูปแกะสลักไม้ศิลปะประจำชนเผ่าทำทำนั้งเอามือขึ้นขวา หมายถึงตัวแทนบรรพบุรุษดั้งเดิมผู้ปกป้องรักษาลูกหลานชาวต้ายัค และยังคงใช้รูปสลักห่อมล้อมเมื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆในเผ่า เช่นการรักษาคนป่วยโดยการเรียกคืนจิตวิญญาณของพวกเขาซึ่งกำลังเดินทางไปยังดินแดนบนของโลกหลังความตายที่มาพร้อมกับและปกป้องวิญญาณของคนตายระหว่างทางไปยังสถานที่ที่เหมาะสมและยังใช้ประดับสุสานซึ่งเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของผู้ที่ล่วงลับ ส่วนพิธีกรรมความตายนั้นมีความซับซ้อนมากเมื่อผู้นำหมู่บ้านเสียชีวิตเชื่อกันว่าวิญญาณจะกลายเป็นวิญญาณบรรพบุรุษที่มีพลังพิเศษไปมีส่วนร่วมในการเฉลิมฉลองพิธีศพของตนเอง ลูกหลานที่ยังอยู่ยังใช้ควายเป็นเครื่องเซ่นไหว้บูชาวิญญาณบรรพบุรุษ และทำสุสานขึ้นเพื่อเครื่องหมายแห่งเกียรติยศฐานะทางสังคมเพื่อแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษนอกจากนี้ยังมีการแกะสลักสัตว์ร่วมกับคนบนท่อนไม้สะท้อนความเชื่อที่ว่ามนุษย์กับสัตว์ต่างพึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกัน สำหรับสุสานของชาวต้ายัคนั้นจะมีสองแบบ แบบแรกใช้สำหรับพิธีกรรมทำศพ โดยนำศพที่สวมเสื้อผ้ามาไว้ในสุสานล้อมรั้วด้วยไม้กั้นมิดชิดคลุมด้วยหลังคา

ทำจากไม้ไผ่ เรียกสุสานนี้ว่า “ลุงกุน” เมื่อศพเนาเปื่อยจนเหลือแต่โครงกระดูกจึงนำกระดูกมาใส่ในสุสานแบบที่สอง คือสุสานที่เป็นโรงไม้แกะสลักเรียกว่า “กัมปะลา” จากนั้นก็ทำการฉลองโดยการนำควายมาประกอบพิธีแห่งความตายเมื่อเสร็จพิธีก็จะให้เนื้อควายแต่ญาติที่มาร่วมงาน (ณฤชิตโรจนานนท์, 2560)

4.3.3 เรื่องราวในงานแกะสลัก

ในงานแกะสลักส่วนมากเนื้อหาเป็นเรื่องราวเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา และสถานที่นับตั้งแต่อดีตกาลหรืออาจเป็นเนื้อหาเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายใน ความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการ ซึ่งอยู่นอกเหนือเงื่อนไขกฎเกณฑ์ของเวลาหรือสถานที่อาจแบ่งลักษณะเนื้อหาออกมาได้ 4 ลักษณะ คือ 1) เรื่องราวของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ อันมีสาเหตุเนื่องมาจากความกลัวและความไม่รู้ ความเชื่อก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดศาสนา ในสังคมมนุษย์ในสมัยโบราณ ยกตัวอย่างเช่น การสร้างเครื่อง “จำหลัก” (งานศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลักไม้มักเรียกรวมว่า เครื่องไม้จำหลัก) ก่อนการแกะสลักไม้เป็นประตู่ทวารสถานด้วยความเชื่อที่ว่า เป็นการเชิญเทวดามาประทับ เพื่อปกป้องรักษา คุ้มครองทวารสถาน ซึ่งเป็นที่อาศัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 2) เรื่องราวของมนุษย์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ สภาพรอบตัวของมนุษย์อาจเป็นธรรมชาติหรือผลิตผลอันเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่ประกอบรวมกัน เป็นเรื่องราว เหตุการณ์ปรากฏการณ์ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อมนุษย์ได้ประสบการณ์จากธรรมชาติ และเริ่มเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์ก็เริ่มสร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นมา เช่น บ้านเรือนที่อยู่อาศัย และเล็งเห็นคุณค่าความงาม จึงเริ่มสร้างศิลปปะติมากรรมตามวิถีของตน ต่อมาก็สามารถแสดงเอกลักษณ์ของตนให้เป็นที่ประจักษ์ ได้ 3) เรื่องราวของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เรื่องราวที่ได้บันทึกถ่ายทอดเกี่ยวกับรูปแบบอันเป็นพฤติกรรมของมนุษย์นับตั้งแต่บุคคลต่อบุคคล บุคคลกับกลุ่มชน หรือสังคมกลุ่มชนกับกลุ่มชนอันประกอบกันขึ้นเป็นเรื่องราวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น มนุษย์เริ่มมีการเรียนรู้เกี่ยวกับความงาม และชื่นชมต่อผลงานศิลปะเกิดการซื้อขายเมื่อพึงพอใจต่อผลงานศิลปะ 4) เรื่องราวของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความคิดเรื่องราวที่บันทึกถ่ายทอดให้ปรากฏเป็น พฤติกรรมในที่จะพยายามคลี่คลายปัญหาจากการรับรู้โดยแสดงออกมาในรูปของความเห็นในลักษณะทดแทนด้วยสื่อ รูปแบบหรือสัญลักษณ์ และในมนุษย์ต่างก็มีแนวคิดเห็นที่ผิดแปลกกันไปด้วยความแตกต่างระหว่าง (เนาวรัตน์ จูติชาญชัยกุล, 2555:24)

ภาพที่ 1: สุสานแห่งจิตวิญญาณจัดแสดงกลางแจ้งภายในพิพิธภัณฑชาติพันธุ์วิทยา
ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

4.4 ความหมายของลักษณะท่าทางและสัญลักษณ์ที่ปรากฏ (เฉพาะที่เป็นไม้แกะสลัก)

จากการเดินทางไปสำรวจสถานที่จริง คือสุสานแห่งจิตวิญญาณ ณ พิพิธภัณฑชาติพันธุ์วิทยา เมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม ผู้ศึกษาได้ถ่ายรูปรวบรวมรูปภาพของตุ๊กตาไม้รอบสุสานและสัญลักษณ์ต่างๆที่ปรากฏในสุสาน นำมาวิเคราะห์ลักษณะและความหมายที่ปรากฏ สรุปได้ว่าสุสานแห่งจิตวิญญาณล้อมรอบด้วยเสาไม้แสดงอาณาเขต บนรั้วไม่มีตุ๊กตาไม้แกะสลักประดับอยู่รอบรูปแบบของตุ๊กตาไม้โดยรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณ มีรูปแบบปราณีตศิลป์ประติมากรรมไม้แกะสลักลอยตัว สร้างสรรค์ผลงานด้วยความละเอียดอ่อนสะท้อนสภาพสังคมวิถีชีวิต วิญญาณแห่งการเวียนว่ายตายเกิดและความเชื่อของชาวจาราย มีทั้งหมด 27 ชิ้น ทั้งรูปแบบคู่และแบบเดี่ยวมีระยะห่างประมาณ 1-2 เมตร แต่ละตัวมีความสูงเฉลี่ย 25-35 เซนติเมตร และความกว้างเฉลี่ย 7 เซนติเมตร ถึง 1 เมตร รูปสลักดังกล่าวเป็นศิลปะแบบพื้นบ้านโดยแท้โดยเฉพาะฝีมือการแกะที่ดิบหนายซึ่งเป็นแบบฉบับเฉพาะของความเป็นพื้นบ้าน โดยทั้ง 4 มุม นิยมจำหลักเป็นรูปคนนั่งที่มีลักษณะของความโศกเศร้าเสียใจ หรืออีกนัยยะหนึ่งนักวิชาการเวียดนามตีความว่าเป็นลักษณะท่าทางของทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเกิดใหม่ในภพหน้า อีกทั้งยังมีรูปการเสพยาเสพติดและการตั้งครมร์อันเป็นวิญญาณแห่งการเวียนว่ายตายเกิด หรือรูปสลักอื่น เช่น คนตีกลอง ท่าทางส่วนใหญ่ นำเอามาจาก ธรรมชาติ ยกตัวอย่างเช่น ต้นไม้ สัตว์ มนุษย์ ซึ่งรูปแบบก็ได้จากการเคลื่อนไหวของสัตว์ต่างๆ วิถีชีวิต การดำรงชีวิต เช่นรูปสลักน้ำเต้าซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสุขภาพ รูปนกแร้งหรือ

นกกแสก เป็นเจ้าแห่งความตายที่คอยควบคุมดูแลวิญญาณในสุสาน มีรูปสลักถึงเป็นรองเจ้าแห่งสุสาน คอยปกป้องรักษาสุสานซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก นอกจากนี้ยังมีงานแกะสลักไม้ฉลุที่ตกแต่งหลังคาของสุสาน 1 ซี่นยาวเท่ากับความยาวของหลังคาแสดงลวดลายบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับต้นกำเนิดของคน (ตีก แสนบุญ, 2562)

4.4.1 ตุ๊กตาไม้แกะสลักที่มีจำนวนทั้งหมด 27 ซี่น

1) ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนเพศชาย จำนวน 5 ซี่น

ภาพที่ 2 : ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนเพศชาย

ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ตุ๊กตาไม้แกะสลักที่ระบุเพศชัดเจนว่าเป็นเพศชาย มีทั้งแบบที่ตั้งคู่กับเพศหญิงและแบบตั้งเดี่ยว ทุกตัวมีลักษณะทางประติมากรรมแบบลอยตัวเป็นศิลปะพื้นบ้านผิวขรุขระบ่งบอกถึงความเป็นมนุษย์เพศชายตรงที่มีอวัยวะเพศชายปรากฏชัดเจน รูปแกะสลักที่กำลังทำท่าจับอวัยวะเพศของตนเองเพื่อจะร่วมเพศกับเพศหญิงที่ยืนคู่กันเพราะไม่สวมเครื่องนุ่งห่ม มีนัยยะถึงคติเตือนใจว่าชายและหญิงว่าไม่ควรชิงสุกก่อนห่าม (ตีก แสนบุญ, 2562) และอาจจะมีความหมายว่า การร่วมเพศในความเชื่อของชาวเวียดนามเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อพื้นบ้านเรื่องการบูชาอวัยวะเพศหญิงและชายของคนเวียดนาม อีกนัยยะยังเป็นการบอกถึงวัฏจักรของชีวิตคนที่ต้องมีการร่วมเพศเพื่อดำรงเผ่าพันธุ์ของคนต่อไป (Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch, 2019)

2) ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนเพศหญิง จำนวน 11 ชิ้น

ภาพที่ 3 : ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนเพศหญิงตั้งครรรภ์

ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ภาพที่ 4 : ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนเพศหญิง

ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ภาพที่ 5 :
ข้าวหลาม (Kralam)

ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนหญิงถือ

ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ภาพที่ 6 : ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนเพศหญิงถือน้ำเต้าปุง

ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ตุ๊กตาไม้แกะสลักที่ระบุเพศชัดเจนว่าเป็นเพศหญิง มีทั้งแบบที่ตั้งคู่กับเพศชาย และแบบตั้งเดี่ยว ทุกตัวมีลักษณะทางประติมากรรมแบบลอยตัวเป็นศิลปะพื้นบ้านผิวขรุขระไม่เรียบเนียน เป็นรูปแบบกึ่งนามธรรมคือ มีลักษณะเลียนแบบคนจริงแต่ไม่เน้นเหมือนจริงมาก สิ่งบ่งบอกถึงความเป็นมนุษย์เพศชายตรงที่มีอวัยวะเพศหญิงแกะเป็นรูปสามเหลี่ยมและมีขีดตรงกลาง พร้อมทั้งแกะหน้าอกให้นูนออกมาเป็นทรงสามเหลี่ยมปรากฏชัดเจนบางตัวมีการแกะสลักผมยาวสยายที่ด้านหลัง บางตัวแกะสลักเป็นมวยผมทรงกลม และที่ชัดเจนที่สุดคือ รูปแกะสลักที่ตั้งครรภ์ทำได้โดยการที่ประติมากรแกะสลักส่วนหน้าท้องเป็นทรงกลมใหญ่ให้ยื่นออกมา และที่น่าสนใจคือมีตัวที่แสดงลักษณะท่าทางบิดตัวเขินอาย และตัวที่หอบของลักษณะคล้ายกับกระบอกข้าวหลามหรืออาหาร แสดงให้เห็นถึงคติความเชื่อของชาวจารายที่มาร่วมพิธีเลี้ยงสุสานสามารถนำของกลับบ้านได้หลังจากที่พิธีเสร็จเป็นการจำลองบรรยากาศของงานเลี้ยงส่งดวงวิญญาณเพื่อที่จะไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ในโลกหลังความตาย นอกจากนี้ผู้ศึกษาสังเกตได้ว่า ตุ๊กตาไม้เพศหญิงมีจำนวนมากกว่ารูปอื่นๆและมีความสูงกว่าตัวที่เป็นเพศชาย สามารถอธิบายได้ว่า ความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนในอุษาคเนย์ที่ผู้หญิงจะมีบทบาทและสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้ชาย ในสังคมชาวจารายมีผู้หญิงเป็นใหญ่เป็นผู้นำหมู่บ้าน ส่วนผู้หญิงที่ตั้งครรภ์มีจำนวน 5 ชิ้น เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์และเป็นผู้ให้กำเนิด แสดงถึงวัฏจักรในชีวิตคือ การเกิด โดยเฉพาะรูปแกะสลักที่เป็นเพศหญิงผมยาวและทำท่าคล้ายถือน้ำเต้าปุงซึ่งแสดงให้เห็นนัยยะที่ซ่อนอยู่ชัดเจนยิ่งขึ้นในเรื่องจุดกำเนิดของมนุษย์ (ตึก แสนบุญ, 2562)

3) ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนที่ไม่สามารถระบุเพศ จำนวน 7 ชิ้น

ภาพที่ 7 : ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนไม่ระบุเพศนั่งอเข่า

ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ภาพที่ 8 : ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปไม้ระบุงเพศถือกลอง
ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ตุ๊กตาไม้แกะสลักที่ไม่สามารถระบุเพศได้เนื่องจากไม่มีปรากฏการแกะสลักอวัยวะเพศที่ชัดเจน จำนวน 7 ชิ้นมีลักษณะหน้าตาคล้ายผู้ชาย มีผมสั้นและผมเตียน ตัวที่นั่งทำท่าในลักษณะงอเข่ามือกุมขมับ สามารถวิเคราะห์ได้ 2 นัยยะ ดังนี้ นัยยะแรกสันนิษฐานได้ว่าต้องการสื่อถึงความเศร้าโศกเสียใจของการจากโลกนี้ไปเพื่อไปสู่โลกหน้า ในอดีตชาวเวียตนามจะมีธรรมเนียมที่ใช้คนจริงๆมานั่งร้องไห้ต่อหน้าศพหรือสุสานซึ่งปัจจุบันในเวียตนามก็ยังมีอาชีพรับจ้างร้องไห้หน้าศพ ต่อมาภายหลังการเผ่าสุสานไม่ใช่คนจริงแต่ใช้หุ่นไม้ลักษณะท่าทางเศร้ามานั่งแทน (ตีก แสนบุญ, 2562) อีกนัยยะหนึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ตุ๊กตาไม้ที่นั่งงอเข่ามีลักษณะเหมือนคนนั่งจ้องบางอย่างอยู่อย่างตั้งใจเพราะมีมือยื่นออกมาทำค้างด้วย ซึ่งรูปแบบนี้ได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบมาจากชนเผ่าโตราราจาและชนเผ่าต่ายคในอินโดนีเซียที่มีวัฒนธรรมเกี่ยวกับความตายที่เหมือนกัน มีตุ๊กตาไม้แกะสลักที่เป็นตัวแทนของบรรพบุรุษนั่งงอเข่าข้างก็ยื่น ทำท่าจ้องมองมายังลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ด้วยเหตุผลประการนี้จึงสามารถสันนิษฐานได้ว่าตุ๊กตาไม้ที่นั่งงอเข่าของสุสานจารายหมายถึงบรรพบุรุษคอยนั่งเฝ้าดูแลและปกป้องลูกหลานที่ยังอยู่ ส่วนตัวที่เป็นหน้าคนไม่มีข้อมูลสนับสนุนมากนักแต่สันนิษฐานได้ว่าเป็นใบหน้าของคนแก่ ซึ่งอยู่ในวัฏจักรของการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย อีกนัยยะหนึ่งอาจหมายถึงใบหน้าของดวงวิญญาณที่เหลือแค่ใบหน้าแต่สังขารไม่มีแล้ว นอกจากนี้ยังปรากฏรูปสลัก

คนที่ทำท่าทางคล้ายๆกับถือกลอง ตีกลอง จำลองบรรยากาศการประกอบพิธี เลี้ยงฉลองสุสานแห่งจิตวิญญาณที่มีการร้องรำทำเพลง ใช้ดนตรีและเครื่องดนตรีประจำชนเผ่ามาร่วมพิธีแต่ศพมายังสุสาน

ภาพที่ 9 : ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปคนไม่ระบุเพศทำท่างมอง

ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

4) รูปสัตว์ จำนวน 3 ชิ้น

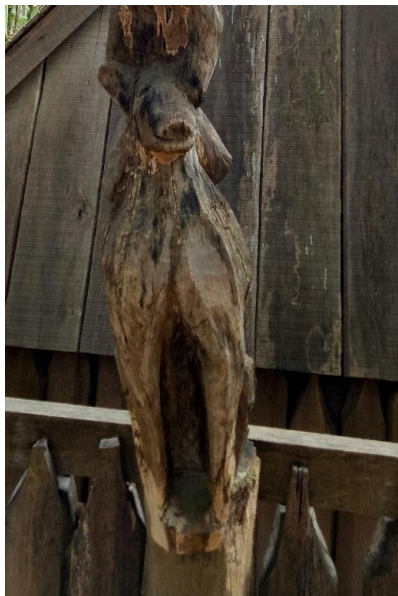

ภาพที่ 10 : ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปนกแหร่ง

ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ภาพที่ 11 : ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปลิง
ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ภาพที่ 12 : ตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปสุนัข
ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ตุ๊กตาไม้รูปสัตว์รอบสุสานมีทั้งหมด 3 ชนิด คือ นกแร้ง ลิง และสุนัข สะท้อนวิถีชีวิตของชาวจารายที่มีความผูกพันกับสัตว์และธรรมชาติ รวมไปถึงความเชื่อว่าสัตว์ ดังกล่าวนั้นเป็นสัตว์พิเศษที่สามารถดูแลปกป้องดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่อยู่ในสุสานได้ ดังเช่น นกแร้งที่คนจารายเชื่อว่าเป็นสัตว์สัญลักษณ์ตัวแทนแห่งความตายและจะคอยปกป้องดวงวิญญาณ ลิงเป็นรองเจ้าแห่งสุสานคอยปกป้องรักษาสุสานซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก (ตึก แสนบุญ, 2562) ส่วนสุนัขก็เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ อีกนัยยะหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า สุนัขทำหน้าที่เฝ้าดูแลบ้านเพื่อปราบภูตผีปีศาจและสัตว์ป่า (Ha Hiep-To Tuan, 2558)

4) ไม้แกะสลักรูปอื่นๆ จำนวน 1 ชิ้น

ภาพที่ 13 : ไม้แกะสลักรูปน้ำเต้าปุง

ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

ไม้แกะสลักรูปร่างคล้ายน้ำเต้าปุงเป็นทรงกลมด้านล่างและเน้นส่วนเว้าตรงกลางและเริ่มแกะให้เล็กลงจนเป็นมุมแหลม รูปน้ำเต้าปุงนี้เป็นอีกหนึ่งสัญลักษณ์ที่ชาวจารายพยายามเล่าเรื่องเกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตมนุษย์ คือ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ผ่านการแกะสลักน้ำเต้าปุงนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในตำนานเรื่องมนุษย์มีกำเนิดจากน้ำเต้าปุง เป็นคำบอกเล่าตามความเชื่อของคนเมื่อ 2,500 ปีมาแล้วว่าน้ำเต้ามีลักษณะเหมือนมดลูกของผู้หญิง น้ำเต้าทั่วไปมีรูปทรง

กลมป่องเหมือนท้องแม่ใกล้คลอดลูกแต่คอดตรงกลาง คนสมัยก่อนจินตนาการว่าเหมือนมดลูกของแม่ที่ให้กำเนิดลูกทุกคน บางกลุ่มชาติพันธุ์เขวนหรือวางน้ำเต้าแห่งไว้ในบ้าน เป็นเครื่องรางป้องกันผีร้าย โรคภัยไข้เจ็บ ส่วนตำนานน้ำเต้าให้กำเนิดคน นั้นกล่าวว่า สามัญชนชาวบ้านเชื่อว่าคนทั้งสุวรรณภูมิในอุษาคเนย์เกิดจากน้ำเต้าปุง (ปุง หมายถึง ภาชนะใส่ของ) เป็นพี่น้องท้อง (น้ำเต้าปุง) เดียวกัน 5 คน สองคนแรกออกมาก่อนเป็นข้าสามคนหลังออกตามมาเป็น ไทย (หมายถึง ไม่เป็นข้าและไม่ใช่คนไทย) อย่างปัจจุบัน ไทย คำนี้ แปลว่า คน, ชาว เป็นคำร่วมสุวรรณภูมิในภาษาลาว, เขมรก็มี) ทั้งหมดล้วนเป็นไพร่ของผู้เป็นนาย ความเชื่อของสามัญชนยุคบรรพกาลว่า คน 5 จำพวกเกิดจากน้ำเต้าปุงเดียวกัน ย่อมเป็นเครือญาติพี่น้องท้องเดียวกัน เหมือนคนที่เกิดจากท้องแม่เดียวกัน คน 5 จำพวกเป็นสัญลักษณ์ของชาติพันธุ์ในภูมิภาคอุษาคเนย์ ทั้งผืนแผ่นดินใหญ่แม่น้ำลำคลอง กับชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะ ได้แก่ คนในตระกูลมอญ - เขมร, ตระกูลมาเลย์-จามหรือชาว-มลายู, ตระกูลม้ง-เย้า, ตระกูลไทย-ลาว-เวียดนาม เป็นต้น เรื่องนี้อาจอธิบายความหมายเป็นตระกูลอื่นต่างไปก็ได้ ไม่จำเป็นต้องตรงกัน (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2559)

ภาพที่ 14 : ไม้แกะสลักประดับหลังคาสุสานรูปวัฒนธรรมหินดาว

ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

นอกจากนี้พบว่ามีการแกะสลักไม้ฉลุที่นำมาตกแต่งหลังคาของสุสาน 1 ชั้นยาวเท่ากับความยาวของหลังคา ปรางค์ลวดลายที่น่าสนใจและสันนิษฐานว่ามีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อของคนเวียดนาม เพื่อเน้นให้เข้าใจถึงเรื่องราวที่แสดงออกรูปแบบของตุ๊กตาไม้รอบสุสานเช่น รูปดาว เถาวัลย์ ผู้คน วิถีชีวิต คนตีกลอง และสัตว์กำลังเสพสังวาสกัน เป็นต้น ลวดลายเหล่านี้บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับต้นกำเนิดของคน คือ ตำนานน้ำเต้าปุง (ดังที่กล่าวถึงน้ำเต้าปุงมาข้างต้น) คนเวียดนามเชื่อว่า “แกน” เป็นเทพผู้สร้างสิ่งต่างๆ บนฟ้า ทั้งน้ำเต้าขนาดใหญ่ลงมาบนพื้นโลก

จากนั้นก็มีการสื่อสารสัตว์และคนเผ่าต่างๆ เจาะรูออกมาจากน้ำเต้า รูปดาวใหญ่หรือดวงตะวัน มีความหมายถึงเมืองของแถนคือเมืองบนสวรรค์ ถัดมาคือรูปเถาว์วัลย์ ตามตำนานกล่าวว่า เป็นเถาว์วัลย์ที่เชื่อมต่อระหว่างเมืองแถนกับเมืองมนุษย์ เนื่องจากความเกียจคร้านของชาวแถนที่ถูกส่งลงมา ยังเมืองมนุษย์ ไม่ยอมทำงาน พญาแถนจึงสั่งตัดเถาว์วัลย์ที่เชื่อมระหว่างเมืองแถนกับเมืองมนุษย์ออก แล้วให้ชาวแถนที่อยู่ในเมืองมนุษย์ต้องจัดพิธีกรรมเพื่อขอความช่วยเหลือจากพญาแถนแทน การปีนขึ้นไปบนเถาว์วัลย์ ส่วนรูปสัตว์ต่างๆ และรูปคน หมายถึง โลกมนุษย์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นเมืองมนุษย์คู่กับเมืองแถน เพื่อให้พญาแถนลงมาสอดส่องดูแลและปกป้องคุ้มครองให้ฟ้าฝนตกต้องตามฤดูกาล การสร้างสัญลักษณ์แสดงเรื่องราวกำเนิดของมนุษย์ที่มีมาแต่สมัยบรรพบุรุษ ทำให้คนรุ่นหลังได้ทราบถึงที่มาของตนเองและมีความภาคภูมิใจในชาติกำเนิดของตน อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับความเชื่อที่ให้นมนุษย์เคารพในธรรมชาติ (WARITTHA, 2013)

ภาพที่ 15 : ไม้แกะสลักประดับหลังคาสุสานรูปคน
ที่มา : ณิชากานต์ ฮวยแหยม, (2562)

4.5 คติความเชื่อของตุ๊กตาไม้ประดับสุสานแห่งจิตวิญญาณ

สุสานแห่งจิตวิญญาณนี้ถือว่าเป็นของคนตายในชีวิตหลังความตาย ชาวจากรายสร้างสุสานที่สวยงามเพียงเพื่อทำพิธีฝังศพเท่านั้น หลังจากเสร็จพิธีก็จะทิ้งเอาไว้เพราะสุสานเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของผู้ล่วงลับให้เริ่มใช้ชีวิตต่อไปในโลกหลังความตาย ชาวจากรายจะไม่ใช้สุสานเดิมจึงสร้างใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ ตามแต่ละตระกูล ซึ่งสุสานแห่งจิตวิญญาณนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธาของชาวจากรายที่มีต่อบรรพบุรุษของตนเองซ่อนอยู่ในผลงานชิ้นนี้ จุดเริ่มต้นของการมี

สุสานนี้เกิดขึ้นมาก็เกิดจากความเชื่อในศาสนาดั้งเดิมคือศาสนาผี และด้วยความรักเคารพในบรรพบุรุษของตนเองเป็นที่ตั้ง ความเชื่อความศรัทธาอันแรงกล้าทำให้ชาวอารยันยังคงยึดมั่นและสืบทอดพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายนี้มาอย่างยาวนาน ผู้ศึกษาจึงมุ่งประเด็นไปที่ความเชื่อดั้งเดิมของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ การนับถือศาสนาผี การเคารพบูชาวิญญาณและการร่วมเพศรวมไปถึงคติความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือบรรพบุรุษที่ชาวอารยัน ในเวียดนามได้รับอิทธิพลมาจากจีน

4.5.1 ศาสนาผี

"ผี" ของ "ศาสนาผี" ที่ว่านี้ก็คือวิญญาณของธรรมชาติ วิญญาณของบรรพบุรุษหรือวิญญาณของวัตถุที่เชื่อว่ามีชีวิตจิตใจ นักวิชาการทางศาสนวิทยาแล้วกล่าวตรงกันว่าศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลกคือ การนับถือ "วิญญาณ" คนยุคแรก ๆ ของโลกที่จัดว่าเป็นคนยุคก่อนประวัติศาสตร์ (หรือก่อนที่จะมีการใช้ภาษาเขียนและเขียนบันทึก) ล้วนแต่นับถือวิญญาณอะไรบางอย่างกันทั้งนั้น "ศาสนาวิญญาณ" หรือศาสนาผีนี้ ในทางวิชาการศาสนวิทยาเรียกว่า ศาสนาประเภท "วิญญาณนิยม" ภาษาอังกฤษเรียก "Animism" ส่วนพวกที่นับถือผีก็จะเรียกว่า "Animist" พื้นฐานมาจากคำว่า "Anima" แปลว่า ลมหายใจ หรือวิญญาณ (หมายเหตุ:คำว่า ศาสนาวิญญาณนิยม หรือ ศาสนาผี บางครั้งจะถูกเรียกทางวิชาการเพื่อเสียดสีของการดูถูกว่า "primitive religion" ซึ่งเป็นภาษาไทยว่า ศาสนาบรรพกาล หมายถึงศาสนาของยุคโบราณที่มีลักษณะของศาสนาวิญญาณนิยม เป็นแนวความเชื่อที่ว่า วิญญาณ มีจริง ต่อมาก็เชื่อว่า วิญญาณเป็นอมตะ วิญญาณเหล่านี้เป็นอำนาจเหนือธรรมชาติที่คอยรักษากฎเกณฑ์ของธรรมชาติและสังคมมนุษย์ให้เสมอภาคและยุติธรรม สิ่งนี้เป็นระบบความเชื่อดั้งเดิมของคนยุคดึกดำบรรพ์ทั่วโลกเมื่อหลายหมื่นหลายพันปีมาแล้ว และเป็นความเชื่อเก่าแก่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ และเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นมาก่อนที่มนุษย์จะได้เอาความเชื่อของตนในเรื่องนี้มาพัฒนาเป็นรูปแบบทางศาสนาในเวลาต่อมา มนุษย์ยุคบรรพกาล (Primitive man) ซึ่งเป็นมนุษย์ยุคแรก ๆ ของโลกนั้นมีความเชื่อมั่นว่า วิญญาณมีอยู่ในร่างมนุษย์ และจะไม่แตกสลาย เมื่อร่างกายได้ถึงแก่ความตายไปแล้ว ยิ่งไปกว่านั้นมนุษย์ยุคบรรพกาลยังมีความเชื่อมั่นว่า ชีวิตของภูตผีมีจริง และมีความเชื่อว่า ร่างกายเท่านั้นที่ตายไป ส่วนวิญญาณหาได้ตายไปไม่ คำว่า "วิญญาณนิยม" เป็นคำที่เซอร์ไทเลอร์ (E.B. Tylor) ใช้ในหนังสือของเขาชื่อว่า "สังคมบรรพกาล" (Primitive culture) เพื่ออธิบายจุดกำเนิดของศาสนา และความเชื่อของมนุษย์ยุคบรรพกาล วิญญาณหรือผีที่ใหญ่ที่สุดของศาสนาผีทั่วไปมักจะเป็น ผีแห่งท้องฟ้า หรือผีฟ้า ชาวอารยันเชื่อในเทพเจ้าผู้ดูแลรักษาราชสมบัติ ท้องฟ้า น้ำ และไฟ เพราะถือว่าท้องฟ้าคือสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุด และถูกจัดให้เป็นเทพหญิง อย่างไรก็ตามศาสนาผี ไม่ได้มีความเชื่อหยุดอยู่กับที่ แต่มีพัฒนาการด้วย พัฒนาการของศาสนาผี พัฒนาการไปอย่างนี้คือ เริ่มแรกสุดเริ่มจากศาสนาวิญญาณ

ธรรมชาติ (หรือผีฟ้าดิน) ต่อมาก็เชื่อว่าพ่อแม่และบรรพบุรุษที่ตายไปก็กลายเป็นวิญญาณอมตะที่ยังวนเวียนอยู่ใกล้และช่วยเหลือลูกหลานที่ยังอยู่ได้ด้วย จึงพัฒนาความเชื่อเพิ่มให้มีศาสนาบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ (หรือการไหว้ผีบรรพบุรุษ) อย่างที่ชาวอารายและคนในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับถือ ต่อมาก็ขยายความเชื่อว่า ธรรมชาติ และวัตถุต่าง ๆ ก็มีวิญญาณสิงสถิตอยู่ด้วย จึงขยายไปสู่ศาสนาของขลัง หรือศาสนาบูชาวัตถุศักดิ์สิทธิ์ (คือบูชาผีที่สิงสถิตอยู่ในวัตถุต่างๆ) ต่อมาก็ขยายเป็นศาสนาสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ (Totemism) ในที่สุดก็เป็นศาสนาบูชาธรรมชาติ (Nature worship)

4.5.2 ศาสนาวิญญาณบรรพบุรุษ

ศาสนาผีพัฒนาต่อกลายเป็น ศาสนาผีบรรพบุรุษหรือวิญญาณบรรพบุรุษ (ancestor worship) การเคารพบรรพบุรุษเป็นการแสดงออกถึงท่าทีของมนุษย์ที่มีต่อผู้ตาย ซึ่งปรากฏมีอยู่ในศาสนาและวัฒนธรรมมาตั้งแต่ยุคบุพกาลเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การเกิดลัทธิบูชาวิญญาณบรรพบุรุษมาตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของมนุษย์นั้นเป็นเพราะมนุษย์มีทัศนคติว่า ผู้มีชีวิตอยู่และผู้ที่ยังตายไปแล้วมีความสัมพันธ์กัน ความตายมิได้ทำให้ผู้นั้นหมดสภาพความเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม อาจจะเป็นครอบครัว สกุล เผ่าพันธุ์ เป็นต้น

4.5.3 ศาสนาสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์

คำว่า “ลัทธิโทเทม” (Totemism) เป็นคำใช้เพื่ออธิบายลักษณะสำคัญในศาสนา และองค์กรทางสังคมของประชาชนยุคบุพกาลหลายแห่งด้วยกัน ความเชื่อแบบโทเทมเป็นแนวความเชื่อที่ว่า มนุษย์มีความเป็นญาติพี่น้องอยู่กับโทเทม หรือมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งอยู่ระหว่างกลุ่มบุคคลหรือแต่ละบุคคลกับโทเทม โทเทมคือ สิ่งเช่นสัตว์หรือต้นไม้ ที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของคนกลุ่มหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่กับสิ่งนั้น คำนี้เข้ามาสู่ยุโรปเมื่อ ค.ศ.1791 โดยพ่อค้าชาวอังกฤษ แปลว่า ความเชื่อว่ามีวิญญาณปกป้องคุ้มครองกันในแต่ละบุคคล และวิญญาณนี้ปรากฏออกมาในรูปของสัตว์ ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ชาวอินเดียเผ่าโอจิวาได้แสดงออกด้วยเครื่องนุ่งห่มที่ทำด้วยหนังสัตว์ นักวิชาการได้ให้คำนิยามคำว่า โทเทม ไว้อย่างกว้างขวาง ลัทธิโทเทมจึงเป็นแนวความคิดที่ซับซ้อนและมีหลายรูปแบบรวมทั้งยังมีวิถีทางพฤติกรรม ซึ่งวางรากฐานจากการมองโลกทัศน์จากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมีความสัมพันธ์ภาพทางด้านอุดมการณ์ ความเร้นลับทางอารมณ์ ความเคารพยำเกรงและทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ของกลุ่มทางสังคมหรือบุคคลหนึ่งกับสัตว์หรือวัตถุทางธรรมชาติ ซึ่งเรียกว่า โทเทม ประกอบด้วยลักษณะดังนี้ 1) โทเทม คือ เพื่อน ญาติ ผู้ปกครอง ป้องกัน บรรพชน หรือผู้ให้ความช่วยเหลือมีอำนาจและความสามารถเหนือมนุษย์ เหล่านี้จะเรียกว่า โทเทม และสิ่งใดที่เป็นโทเทมนั้นไม่เพียงแต่ต้องแสดงความเคารพด้วยความคารวะเท่านั้น แต่โทเทม

จะกลายเป็นสิ่งที่น่าเกรงกลัวรวมอยู่ด้วย 2) ใช้ชื่อและตราพิเศษเป็นโทเทม 3) มีสัญลักษณ์ของโทเทม 4) มีการห้ามการฆ่า หรือแตะต้องโทเทม 5) มีพิธีกรรมให้กับโทเทม ในบางกรณีลัทธิโทเทมก็มีพื้นฐานทางศาสนารวมอยู่ด้วยไม่มากนักน้อย เช่น ลัทธิโทเทมปรากฏรวมอยู่กับการใช้เวทมนต์คาถา และลัทธิโทเทมมักจะมี ความเชื่ออื่นๆ เข้ามาผสมผสานรวมอยู่ด้วย อาทิ พิธีเคารพบูชาบรรพบุรุษ ความคิดในเรื่องวิญญาณความเชื่อในเรื่องอำนาจและวิญญาณ ดังนั้นจึงสามารถอธิบายศาสนาผีแบบศาสนาประเภทโทเทมเป็นตัวอย่างง่ายๆได้ว่าศาสนาผีก็เหมือนกับที่ ชนบางเผ่าบูชาทอเทมหรือบูชาวัว บางเผ่าบูชางู บางเผ่าบูชาต้นไม้บางอย่าง ลัทธิโทเทม มีลักษณะของการเคารพสัตว์ หรือพืชในลัทธิโทเทม นักวิชาการได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ โทเทมส่วนบุคคล และโทเทมของกลุ่มชน ลัทธิโทเทมที่สำคัญและมีความนิยมกันนั้นคือ โทเทมประเภทกลุ่มชน ซึ่งมีความเชื่อตามชื่อของสัตว์พันธุ์ใดพันธุ์หนึ่ง หรือบางครั้งก็อาจจะเป็นพืชชนิดใดชนิดหนึ่งก็ได้ หรือต้นไม้ ก็ได้ และสัตว์ พืช ต้นไม้ที่เป็นโทเทมของกลุ่มบุคคลนั้นก็จะถูกห้ามนำมากินหรือดื่มน้ำ และที่สำคัญก็คือ พิธีกรรมทาลัทธิโทเทมแสดงออกซึ่งสัมพันธ์ภาพทางศาสนา เวทมนต์ คาถา กับสัตว์และพิธีกรรมของลัทธิโทเทมอาจมีการ เช่นสังเวยและการให้อาหารสัตว์รวมอยู่ด้วย แต่ลัทธิโทเทมก็มีรากฐานของความเชื่อในเรื่องวิญญาณอยู่ด้วย เหมือนกับที่ชนเผ่าจายาย ดายัค และโตราจามีความเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความตาย เป็นยานพาหนะที่จะช่วยนำพาผู้ที่ล่วงลับไปดินแดนหลังความตาย จึงใช้ควายมาประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย

4.5.4 ศาสนาบูชาธรรมชาติ

ลัทธินับถือธรรมชาติ เป็นลัทธิที่ถือว่า อำนาจหรือพลังมีอยู่ในธรรมชาติซึ่งได้รับการเคารพนับถือหรือความเกรงกลัว พลังชนิดนี้ เรียกว่า “มานา” (Mana) คำว่า “มานา” เป็นคำของชาวเมลานีเซีย (Melanesian) และชาวโพลินีเซีย (Polynesian) ซึ่งเป็นกลุ่มภาษาของชาวจายาย ซึ่งนักโบราณคดีชาวตะวันตกในศตวรรษที่ 19 เอามาใช้เพื่อหมายถึงความเชื่อในอำนาจของธรรมชาติในสังคมของมนุษย์ยุคบุกเบิก บางครั้งคำว่า มานา หมายถึง “อำนาจไม่มีตัวตน” หรือ “อำนาจเหนือธรรมชาติ” หรือ “พลังอันยิ่งใหญ่” แต่บางครั้งก็ว่า มานาเป็นอำนาจที่ออกมาจากบุคคล หรือบุคคลรับเอามานามาใช้ การเคารพอำนาจเหนือธรรมชาตินี้แสดงออกกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมากมาย เช่น เกี่ยวกับดวงดาวบนท้องฟ้าในฐานะเป็นเทพหรือพระอาทิตย์ในฐานะที่เป็นเทพเจ้าสุริยคราสและจันทรคราส ดวงดาวและกลุ่มดวงดาว เช่น ดาวศุกร์ (Venus) และกลุ่มดาวลูกไก่ เป็นต้น ส่วนการบูชาธรรมชาติอื่นๆ ก็เช่น การบูชาไฟในอารยธรรมต่างๆนอกจากนี้ศาสนาในยุคโบราณมักจะมองเรื่องอวัยวะเพศเข้ากับเรื่องของการสืบพันธุ์ และการออกลูก ซึ่งก็จะโยงไปถึงการให้กำเนิดชีวิต และความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งก็จะโยงไปถึงเรื่องของการปัจจัยประกอบอื่นๆด้วย เช่น การมีดินและน้ำ

หรือฝนที่อุดมสมบูรณ์ ไม่แห้งแล้ง เหมาะแก่การเพาะปลูกให้เจริญงอกงาม ลูกตกไม่เป็นหมัน

ดังนั้นเทพเจ้าที่จะอวยพรในเรื่องความอุดมสมบูรณ์ ของหลายศาสนาบรรพกาล จึงมักต้องแสดง อวยวะเพศ หรือเชื่อมโยงกับเรื่องเพศตามไปด้วย รวมทั้งอาจต้องรับการบูชาด้วยเรื่องเพศด้วย (ศิลป์ชัย เชาวน์เจริญรัตน์, 2558) ดังที่ปรากฏในลักษณะเด่นของตุ๊กตาไม้รอบสุสานแห่งจิตวิญญาณ ของชนเผ่าจารย์ในเวียดนาม

4.5.5 การบูชาบรรพบุรุษ

ความคิดเคารพบรรพบุรุษ เกิดขึ้นมาเพราะมนุษย์มีความเชื่อว่า วิญญาณมีอยู่จริง ชีวิตหลังความตายจึงมีอยู่จริง การตายจึงเป็นเพียงการจากไปของวิญญาณ ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่มีชีวิตอยู่จึง ควรมีความสัมพันธ์กับวิญญาณของผู้ตาย โดยการแสดงความเคารพบูชา ลัทธิบูชาบรรพบุรุษจึงเป็น ปากฎการณ์เกี่ยวข้องกับลัทธิวิญญาณนิยม หรืออาจกล่าวได้ว่า ลัทธิวิญญาณนิยม ปูทางให้เกิดลัทธิ บูชาเคารพบรรพบุรุษ และจากลัทธิเคารพบูชาบรรพบุรุษจึงมีศาสนพิธีให้กับผู้ตาย จะเห็นว่า เมื่อมี ระบบศาสนาที่ชัดเจน เช่น ศาสนาพุทธ พราหมณ์-ฮินดู ขงจื้อ เป็นต้น ลัทธิเคารพบูชาบรรพบุรุษก็ ได้แฝงตัวอยู่ในพิธีกรรมทาศาสนาให้กับผู้ตายตามที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบันในสังคมจีนโบราณ สมัยก่อนพุทธกาล ชาวจีนมีความเชื่อว่าภายในตัวเรามีพลังที่เหมือนดวงวิญญาณ ซึ่งคงอยู่แม้ร่างกาย ดับสูญไปแล้ว กล่าวคือ การเกิดเป็นผลจากการสังสมพลังชีวิตที่สูงพอจะให้กำเนิดชีวิตใหม่ ทันทีที่ ชีวิตอุบัติและอยู่รอด พลังชีวิตนั้นก็ค่อยๆถูกปลดปล่อยและลดลง การเกิดจึงแทนด้วยการ ปลดปล่อย, เสื่อมถอย พลังชีวิตจะถูกปลดปล่อยจนสูญสิ้นและตายในที่สุด เมื่อคนตายดวงจิตไม่ได้ ดับสูญไปพร้อมกับร่างกาย แต่จะไปพักเป็นหนึ่งเดียวกับผืนแผ่นดิน การตายจึงแทนด้วย การพัก ซึ่ง ระหว่างการพักนี้ดวงจิตจะมีการสังสมพลังแห่งฟ้าที่เป็นพลังหยางกระทั่งมีพลังสูงพอที่จะส่งดวงจิต นั้นไปกำเนิดใหม่ หมุนเวียนไปเป็นวัฏจักร เหตุนี้เมื่อคนจีนตายทนายาทจึงชอบที่จะจัดการฝังศพด้วย เชื่อว่าดวงจิตของผู้ตายจะได้กลับไปพักใต้ผืนดินเพื่อสังสมพลังธรรมชาติอย่างสงบสุข หากมีการฝัง ศพของผู้ตายไว้ในที่ที่เหมาะสมต้องตามตำราแล้วพลังชีวิตของผู้ตายจะมีการรวมตัวและมีพลัง ส่งเสริมทนายาทที่ยังมีชีวิตให้ได้ลาภยศสรรเสริญ หรือเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ ที่ที่เหมาะสม นั้น จะต้องไม่มีลมพัดโกรก เพราะลมจะเป็นกระแสพัดพาเชิงซีให้เคลื่อนกระจ่ายไปจากหลุมฝังจน ขาดพลังที่จะเกื้อหนุนทนายาท อีกทั้งที่ที่จะใช้ฝังศพต้องไม่ใกล้ธารน้ำธรรมชาติ หรือมีน้ำท่วมขัง เพราะน้ำจะเป็นปัจจัยสลายพลังของผู้ล่วงลับ นอกจากนี้คนจีนในอดีตยังมีความเชื่อที่พัฒนาต่าง ออกไปว่า เมื่อคนตายและถูกฝังลงดิน ดวงวิญญาณจะเคลื่อนไหลไปตามกระแสของธารใต้ดินที่ เรียกว่าธารเหลือง ท้ายสุดดวงวิญญาณจะไหลรวมไปเกิดในอีกภพภูมิหนึ่ง ดังนั้นคนจีนในอดีตจึงนำ

ศพบรรจุลงในเรือที่จะนำพาดวงวิญญาณให้ล่องไปตามธารเหลือง อีกทั้งบรรจุของใช้ส่วนตัว เครื่องมือประกอบอาชีพ เครื่องประดับ ของชอบของรักของผู้ตาย และทรัพย์สินอื่นลงในพานะ บรรจุศพด้วย เพื่อให้ผู้ตายมีไว้ใช้สอยในภพภูมิใหม่ พานะบรรจุศพที่วอนี้ค่อยๆ แผลงจากเรือมาเป็น โลงศพหรือสุสานที่ใช้ในปัจจุบัน นักวิชาการอิสระผู้เชี่ยวชาญเรื่อง พุทธศาสนamahayan และ ประเพณีจีน อธิบายว่า ชาวจีนมีความเชื่อว่า คนทุกคนมีวิญญาณ ในโลกวิญญาณจะยังมีการติดต่อกับโลกมนุษย์ ซึ่งเป็นความเชื่อทางพุทธมหายาน ลัทธิเต๋า และลัทธิขงจื้อ เมื่อเชื่อดังนั้น ระหว่างคนตายกับคนเป็นจึงต้องมีการสื่อสารกันตลอด เมื่อพ่อแม่เสียชีวิต หน้าที่ของลูกต้องมีการแสดงความกตัญญูในพิธีกรรมต่างๆ และโดยประเพณีนั้นจะมีการกำหนดให้ลูกทุกคนผลัดกันดูแลพ่อแม่ตั้งแต่มีชีวิต เมื่อพ่อแม่ไม่อยู่แล้ว แต่ละคนก็ต้องมีที่จัดไว้สำหรับกราบไหว้ เดิมทีนั้น จีนจะเชื่อเรื่องของ หยิน-หยาง คือ หยิน เป็นโลกแห่งวิญญาณ และหยาง เป็นโลกแห่งความตาย หากตายไปวิญญาณก็จะไปอยู่กับหยางแคด้วยอิทธิพลของศาสนาพุทธ ทำให้มีความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดเข้ามาผสมผสานกันไปด้วย ในจีนยุคที่สุสานเจริญมากอยู่ในสมัยราชวงศ์ฮั่น แต่เมื่อถึงราชวงศ์ถังก็เริ่มปฏิบัติแบบพุทธคือ รับเอาการเผาศพไว้เป็นประเพณี กระทั่งถึงราชวงศ์หมิงก็กลับมาส่งเสริมให้คนจีนฝังตามแบบโบราณอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันทั้งจีนแผ่นดินใหญ่ ไต้หวัน และฮ่องกงก็นิยมเผาเป็นหลัก เพราะที่ดินมีน้อย (ศากุน บางกระ, 2558)

เวียดนามมีการผสมผสานด้านวัฒนธรรมจากหลากหลายชนชาติ เริ่มตั้งแต่พ.ศ.432 เวียดนามตกอยู่ภายใต้อิทธิพลจากจีนนานกว่าพันปีจึงได้รับอิทธิพลทางด้านศาสนา ความเชื่อ ศิลปะ วิถีการดำรงชีวิต ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีความใกล้เคียงกับประเทศจีนเช่น ด้านสถาปัตยกรรม ด้านศิลปะตลอดจนลัทธิความเชื่อต่างๆ ทั้งลัทธิขงจื้อที่ให้ความสำคัญต่อการนับถือบรรพบุรุษคำสอนของขงจื้อก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่ในเวียดนาม ทำให้ชาวเวียดนามให้ความสำคัญกับการเช่นไหว้บรรพบุรุษแบบลัทธิเต๋าที่สอนเรื่องความสมดุลของธรรมชาติ รวมไปถึงศาสนาพุทธนิกายมหายานที่สอนเรื่องกรรมดีและกรรมชั่ว ชาวเวียดนามในสมัยโบราณดำรงอยู่ท่ามกลางความศรัทธาและความเชื่อ นับถือธรรมชาติ ผีศาจ เทวดา อำนาจที่มองไม่เห็นทั้งหมด ปรีศนาความลึกลับของจักรวาล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ตลอดจนวิญญาณต่างๆ ความเชื่อดังกล่าวเรียกว่า "วิญญาณนิยม" ซึ่งเป็นที่พึ่งของคนส่วนใหญ่ในชุมชนนั้นๆ

นอกจากนี้ชาวเวียดนามยังเชื่อว่ามีเทพเจ้าประจำอยู่ทุกหนทุกแห่ง เช่น เทพแห่งแผ่นดิน น้ำ และภูเขา เป็นต้น ซึ่งเทพเหล่านี้จะเป็นผู้กำหนดและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทิศทางการตั้งบ้านเรือน เมือง สุสาน วัด ซึ่งจะกำหนดให้มีโชคดีหรือโชคร้ายต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ซึ่งจะเห็นได้จากหมู่บ้านของคนเวียดนาม ซึ่งพวกเขาจะมี

สถานที่บูชาเล็กๆ ไว้บูชาเทพเจ้า วิญญาณทั้งดีและร้าย แต่ละหมู่บ้านก็จะมี "เจ้าที่" อาศัยอยู่ในวัด เรียกว่า "ดินท์ (Dinh)" ซึ่งจะคุ้มครองแต่ละหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวเวียดนามแต่ละครัวเรือน มีความสัมพันธ์กันภายในหมู่บ้านดีมากและมักเป็นญาติพี่น้องตระกูลเดียวกัน แนวความคิดดังกล่าว ทำให้ชาวเวียดนามนิยมบูชาบรรพบุรุษเห็นได้จากภายในบ้านของชาวเวียดนามจำนวนมากและ ภายในวัดทุกแห่งจะพบแท่นบูชาบรรพบุรุษซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งการบูชาบรรพบุรุษของชาวเวียดนามนั้นยังคงมีความสำคัญทางสังคมและศีลธรรม อย่างสูงในสังคมเวียดนามจนถึงปัจจุบัน (บุญวันต์ จิตประคอง, 2555) ดังจะเห็นได้จากวันเต็ดหรือ ตรุษญวนเป็นวันที่คนเวียดนามไหว้รำลึกถึงบรรพบุรุษในปัจจุบันก็ยังคงให้ความสำคัญมาก

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุป

คนเวียดนามดั้งเดิมมีความเชื่อพื้นฐานในลัทธิวิญญาณนิยม (Animism) ซึ่งเชื่อว่ามีจิตวิญญาณอยู่ในสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของคนทั่วโลก โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเวลาต่อมาเริ่มมีศาสนาหลายศาสนาเข้ามามีอิทธิพล ได้แก่ ลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ พุทธศาสนา(นิกายมหายาน/เถรวาท) คริสต์ อิสลาม และ พราหมณ์-ฮินดู ลัทธิความเชื่อจากภายนอกเหล่านี้ ชาวเวียดนามไม่ได้รับทั้งหมดและไม่ได้ถือตามทั้งหมดแต่มีการนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับคนเวียดนาม โดยผสมผสานวัฒนธรรมความเชื่อท้องถิ่นดั้งเดิม ดังนั้นลัทธิวิญญาณนิยมจึงยังคงอยู่อย่างกลมกลืนซึ่งบางลัทธิความเชื่อบางลัทธิก็เข้ามาสนับสนุนแนวความคิดดั้งเดิมทำให้ความเชื่อนั้นยังทรงอำนาจและฝังรากลึกในจิตวิญญาณของคนเวียดนามเช่น ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษของจีน เป็นต้น ด้วยตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศเวียดนามที่เป็นจุดศูนย์กลางระหว่างประเทศจีนและประเทศหมู่เกาะอย่างอินโดนีเซีย เป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จากการศึกษาพบว่า อิทธิพลภายนอกที่ประเทศเวียดนามได้รับไม่ได้มาจากทางเหนือคือประเทศจีนเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากทางใต้ขึ้นมาด้วย คืออิทธิพลจากประเทศอินโดนีเซียซึ่งมีชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูลออสโตรนีเซียนเช่นเดียวกับชนเผ่าจารายของเวียดนาม อิทธิพลที่ได้รับจากจีนคือ ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษ ส่วนอิทธิพลที่ได้รับจากอินโดนีเซียคือ รูปแบบพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย (การใช้ควาย) รูปแบบของสุสาน และรูปแบบตุ๊กตาไม้แกะสลัก

สุสานแห่งจิตวิญญาณของชนเผ่าจาราย ตั้งอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์วิทยา เมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม เดิมที่ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านโมรงเงาะ (Mrông ngọ) อำเภอจือปา (Chur Pa) จังหวัดจาราย (Gia Rai) ที่ราบสูงภาคกลางของประเทศเวียดนาม สาเหตุที่ใช้ชื่อว่า สุสานแห่งจิตวิญญาณ เป็นเพราะมาจากความเชื่อดั้งเดิมของชาวจารายที่เชื่อในเรื่อง วิญญาณ สิ่งลี้ลับ และโลกหลังความตาย คนเหล่านี้เชื่อว่า คนเราเมื่อตายไปแล้วร่างกายที่อยู่ในโลกนี้ดับสลายไป แต่จิตวิญญาณหรือ ดวงวิญญาณนั้นไม่ตาย จิตวิญญาณนั้นๆจะได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ในจิตวิญญาณเดิมในโลกหลังความตาย เพื่อคอยดูแลปกป้องลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้นสุสานจึงสร้างขึ้นเพื่อเป็นบ้านหลังที่สองให้กับเหล่าจิตวิญญาณนั้นๆได้อยู่อาศัยในชีวิตหลังความตาย สุสานที่สร้างขึ้นจึงเรียกว่า “สุสานแห่งจิตวิญญาณ” เป็นของดวงวิญญาณผู้ที่ล่วงลับ ซึ่งสุสานแห่งจิตวิญญาณนี้เองที่เป็นที่ตั้งของตุ๊กตาไม้แกะสลักรูปทรงแปลกตาอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวจาราย

ตุ๊กตาไม้แกะสลักรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณเป็นตัวแทนถ่ายทอดความคิดความเชื่อของชาวจารายผ่านงานศิลปะพื้นบ้านที่ทรงคุณค่า สร้างขึ้นโดยชาวบ้านชาวจาราย มีทั้งหมด 27 ชิ้น เป็นรูปผู้ชาย 5 ชิ้น ผู้หญิง 11 ชิ้น รูปคนที่ไม่บ่งบอกเพศ 7 ชิ้น สัตว์ 3 ชิ้น และรูปน้ำเต้าปุง 1 ชิ้น จากผลการวิเคราะห์รูปแบบทั้งหมดนี้เป็นการแกะสลักไม้แบบลอยตัวสามารถเห็นได้รอบด้านมีรูปแบบประติมากรรมแบบกึ่งนามธรรม มีการเลียนแบบธรรมชาติที่ไม่ได้เน้นความสมจริงไม่เน้นรายละเอียด สัดส่วนไม่ค่อยถูกต้องตามหลักกายวิภาคแต่ผู้แกะสลักเน้นสื่อความหมายถ่ายทอดเรื่องราวผ่านผลงาน และเน้นที่โครงสร้างรูปทรงของคนและสัตว์ชัดเจน ทำจากวัสดุเป็นไม้เนื้อแข็ง ชาวจารายมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความเชื่อของตนเอง รูปแบบการแกะสลักไม้ทำออกมาตามคติความเชื่อ ความศรัทธา เนื่องจากชาวจารายมีความผูกพันกับธรรมชาติ และมีความเชื่อเกี่ยวเรื่องวิญญาณ ผีบรรพบุรุษ และโลกหลังความตาย เรื่องราวของตุ๊กตาไม้ที่แกะออกมาจึงมีความหมายแฝงถึงเรื่องราวของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆและเรื่องราวของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ การเกิด วิถีชีวิต การตาย ไปจนถึงโลกหลังความตาย

จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษารูปแบบตุ๊กตาไม้จากสุสานแห่งจิตวิญญาณชนเผ่าจารายของเวียดนาม ผู้ศึกษามีความเห็นว่า ตุ๊กตาไม้ที่อยู่รอบสุสานแห่งจิตวิญญาณเป็นประติมากรรมของชนเผ่าที่สะท้อนศิลปะการแกะสลักพื้นบ้านหรือเรียกได้ว่าเป็นศิลปะพื้นบ้าน รูปทรงมีความเป็นพื้นบ้านที่แสดงอัตลักษณ์ของความเป็นชนเผ่าแสดงความเรียบง่ายแต่มีเสน่ห์และจิตวิญญาณในตัว ผลงานเอง ไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบองค์ประกอบศิลป์ใดๆมากำหนดรูปแบบ เพราะตุ๊กตาไม้แกะสลักเหล่านี้สร้างขึ้นจากความเชื่อความศรัทธาในบรรพบุรุษ ที่ปลูกฝังกันมาหลายชั่วอายุคนและชาวจารายที่แกะสลักตุ๊กตาไม้ประสงค์เพียงแคให้งานศิลปะนี้ทำด้วยจิตวิญญาณและเป็นเครื่องเตือนใจให้ลูกหลานได้ระลึกถึง วิธีคิดเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรม การดำรงอยู่ซึ่งความเชื่อเรื่องผีที่อยู่คู่กับชนเผ่าจารายมานานก่อนความเชื่อและศาสนาอื่น รวมไปถึงอัตลักษณ์ทางสังคมที่สามารถมองเห็นได้ผ่านงานศิลปะนี้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบตุ๊กตาไม้แกะสลักรอบสุสานแห่งจิตวิญญาณชนเผ่าจารายของเวียดนาม ทำให้ทราบว่ารูปแบบของตุ๊กตาไม้แกะสลัก และสุสานแห่งจิตวิญญาณนี้ได้รับอิทธิพลมาจากชนเผ่าไตราจาและชนเผ่าดายัค จากประเทศอินโดนีเซียด้วย ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรมีการศึกษารูปแบบตุ๊กตาไม้แกะสลักและพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของชนเผ่าไตราจาและดายัค ที่อยู่บนเกาะบอร์เนียวประเทศอินโดนีเซีย และนำมาเปรียบเทียบให้เห็นภาพที่ชัดเจนต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์ภาษาไทย

- จงเจิง. (2556). **ปรัชญาขงจื้อ กตัญญู ธรรมคู่ฟ้าดิน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว
- ไมเคิล ลีเฟอร์. (2558). **พจนานุกรมการเมืองสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. (จุฬาร**
เอื้อรักสกุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถานเอกอัครราชทูตไทย. (2515). **ประเทศเวียดนามโดยสังเขป**. กรุงเทพฯ:
สถานเอกอัครราชทูตไทย.
- สุภฤกษ์ บุญทอง. (2555). **ซินจ่าว เวียดนาม**. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์ภาษาอังกฤษ

- Blench, Roger. (2017). "Ethnographic and archaeological correlates for a mainland Southeast Asia linguistic area", Alexandra. *Spirits and Ships: Cultural Transfers in Early Monsoon Asia*. ISEAS-Yusof Ishak Institute.
- DANG NGHIEM VAN. (1993). *ETHNIC MINORITIES IN VIETNAM*. Hanoi: THE GIOG.
- Jesudas M.Athya, Editor. (2015). *Religion in Southeast Asia*. California.
- Zumbroich, ThomasJ. (2008). "The origin and diffusion of betel chewing: a synthesis of evidence from South Asia, Southeast Asia and beyond". *eJournal of India Medicine*.

งานวิจัย

- นวรรตน์ จิตินาญชัยกุล. (2555). **ภูมิปัญญาศิลปหัตถกรรมการแกะสลักไม้ :กรณีศึกษาสหกรณ์**
หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ไม้สนป่าตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทความในวารสาร

- มุสตี รอดเจริญ. (2551). **พิธีกรรมการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ :ความเชื่อและสถานภาพ**
ทางสังคม PREHISTORIC MORTUARY PRACTICE : BELIEF AND SOCIAL STATUS.
วารสารรวมบทความทางวิชาการ, 145-167. คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฝาม ดีก เชียง. แปลโดย สิริวงษ์ หงสวรรณค์. (2553). **วัฒนธรรมเวียดนาม: วัฒนธรรมแห่งกลุ่ม**
ชาติพันธุ์อันหลากหลาย. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 31-46.

ข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์

- ณฤชิต โรจนานนท์. (2560). **Spirit of Asia : ดายัค ชนเผ่าล่าหัวมนุษย์**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก https://www.youtube.com/watch?v=1sHyc_wm
- ติก แสนบุญ. (2555). **สุสานแห่งจิตวิญญาณเผ่าจราย “คนป่า” ในเวียดนาม ศิลปะงานช่างของโลกหลังความตาย**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/culture/article_7846
- บุญญวัฒน์ จิตประคอง. (2555). **อิทธิพลของลัทธิขงจื้อที่มีต่อสังคมเวียดนามก่อนยุคอาณานิคม**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก http://www.thaiworld.org/thn/t_index.php
- ศิลป์ชัย เชาว์เจริญรัตน์. (2558). **ศาสนาผี**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก http://sinchaichao.blogspot.com/2015/06/blog-post_4.html
- ศากุน บางกระ. (2558). **หลากหลายคติของคนต่างกลุ่มที่สะท้อนว่า ทำไมเราต้องใส่ใจความตาย**. กรุงเทพมหานคร. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/656372?fbclid=IwAR0UBjvp2l8h>
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2559). **คนเกิดจากน้ำเต้า**. สำนักพิมพ์นาตาแฮก. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/culture/article_20387
- สุพจน์ ทองเนื้อขาว. (2558). **พิธีกรรมหลังความตายของชนเผ่าม้ง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: รูปแบบและการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 1975 ถึงปีคริสต์ศักราช 2012**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <file:///C:/Users/User/Desktop/37480-Article%20Text-85095-1-10-20150724.pdf>
- สุวิมล จินะมูล. (2558). **ความเชื่อในโลกหลังความตายของชาวโตรากา บนเกาะสุลาเวสีอินโดนีเซีย**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/25340>
- Ha Hiep-ToTuan. (2015). **รูปลักษณ์สัตว์ศักดิ์สิทธิ์เงในศิลปะประติมากรรมเวียดนามโบราณ**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://vovworld.vn/th-TH/%E0%B8%A7%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%81%E0%B>

- Henry Baudesson. (2014). **Indo-China and Its Primitive People**. เข้าถึงเมื่อวันที่วันที่ 2 มีนาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <https://www.gutenberg.org/files/45958/45958-h/45958-h.htm>
- Hoàng Thị Hồng Gấm. (2019). **Có thể bạn chưa biết gỗ Cà Chít thuộc nhóm mấy**. เข้าถึงเมื่อวันที่วันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <https://viknews.com/vi/kien-thuc/go-ca-chit.html>
- Jeffrey Hays. (2014). **FUNERALS AND IDEAS ABOUT DEATH IN VIETNAM**. เข้าถึงเมื่อวันที่วันที่ 2 มีนาคม 2562. เข้าถึงได้จาก http://factsanddetails.com/southeast-asia/Vietnam/sub5_9d/entry-3382.html
- Joachim Schliesinge. (2012). **Traditional Human Funerals in Southeast Asia and Beyond**. เข้าถึงเมื่อวันที่วันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <https://books.google.co.th/books?id=-ERkNqHDy8XBMgJPenvL5RbgCGhsqL6jUZmV1NBP0krqw#v=onepage&q=RITUALS%20OF%20DIES%20IN%20giarai&f=false>
- Nguồn: Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch. (2018). **KHÁI QUÁT VĂN HÓA VIỆT NAM**. เข้าถึงเมื่อวันที่วันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://chinhphu.vn/portal/page/portal/chinhphu/NuocCHXHCNVietNam/ThongTinTongHop/vanhua>
- The Central Intelligence Agency (CIA). (2015). **The world factbook: Vietnam**. เข้าถึงเมื่อวันที่วันที่ 2 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/vm.html?>
- Trần Lê Túy-Phượng. (2015). **Dân ca dân nhạc VN – Dân ca Gia Rai (Jrai)**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2561. เข้าถึงได้จาก https://dotchuoinon.com/2015/04/08/130947/?fbclid=IwAR0faGVoKs6fA8tiqWxnz2CnjGhtJK5KUNBsX6iJS8Q3mtJOchj7_QgfVrl

Yukti Mukdawijitra. (2018). อนาคตเนย์ในฐานะพลเมืองโลก. เข้าถึงเมื่อ วันที่ 10 ตุลาคม 2561.
เข้าถึงได้จาก <https://www.the101.world/cosmopolitanism-in-sea/>

WARITTHA. (2013). วัฒนธรรมหิวดาว สัญลักษณ์แสดงความเป็นตัวตนของชนชาติลาว.
เข้าถึงเมื่อ วันที่ 10 ตุลาคม 2561. เข้าถึงได้จาก
<https://www.modernpublishing.co.th/tag/%E0%B8%AB%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%94%E0%B8%B2%E0%B8%A7>

ประวัติย่อผู้ศึกษา

ชื่อ - นามสกุล นางสาวณิชากานต์ ฮวยแหยม
 ที่อยู่ 44/1 หมู่ 1 ตำบลหัวโพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
 70160
 E-mail freespiritedgirl.39@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2552 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนนารีวิทยา จังหวัดราชบุรี
 พ.ศ.2555 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียน
 ราชโบริกานุเคราะห์ (English Program)
 พ.ศ.2558 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสาธิต
 มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม
 พ.ศ.2561 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะอักษรศาสตร์ สาขาเอเชียศึกษา
 (ภาษาเวียดนาม) มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
 จังหวัดนครปฐม